ΕΤΟΣ Α'—1898 + ΑΡ. 12 + 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ο ΒΙΣΜΑΡΚ

Ἡ Ἐθνικὴ Ἀγωγή, ὡς πρό τινος διὰ χειρὸς ἐγκρίτου αὐτῆς συνεργάτου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ μεγάλου τῆς ἀνθρωπότητος πολίτου, τοῦ Γλάδστωνος, οὕτω καὶ σήμερον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἰσχυροῦ τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀρχικαγκελλαρίου χαράσσει τοῦ ἐκλιπόντος ἀνδρὸς τὴν σκιαγραφίαν.

Σήμερον ἡ χρονογραφία καὶ ἡ κριτικὴ σπαταλῶσιν ἀφειδῶς πολυτέλειαν λέξεων, ὅπως ἐξάρουν τὸ μεγαλεῖόν του, ὅπως ἑορτάσουν τὴν ἀποθέωσιν τοῦ Γίγαντος, τοῦ Τιτᾶνος, τοῦ Ἡμιθέου. — Οὕτω τὰ ἄρθρα τὰ γραφόμενα κατὰ τὸν θάνατον τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐνέγραψαν ἐπὶ τῶν συγχρόνων γεγονότων προσημείωσιν ἀξιώσεων ἐπὶ τοῦ τίτλου τοῦ μεγάλου, ὁμοιάζουσι καθ' ὅλα πρὸς ἐπικηδείους καὶ ἐπιταφίους λόγους, εἰς τοὺς ὁποίους τὰ πάντα ἀφθονοῦσι· καὶ εἰκόνες καὶ μεταφοραὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ θαυμασμοῦ σπατάλη καὶ ἐγκωμίων περισσεία, καὶ μόνη δι' αὐτῶν προσφέρεται εἰς ἀσθενῆ εἰς πολὺ μικρὰν δόσιν... ἡ ἀλήθεια.

Βραδύτερον ἡ ἀληθὴς κριτικὴ καὶ ἡ ἱστορία θὰ ἀναλάβωσι τὰ δικαιώματά των. Βραδύτερον ἄλλος μέγας Λομπρόζος τοῦ μέλλοντος θὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὸν διαβήτην καὶ θὰ περιφέρῃ τὰς ἄκρας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ κρανίου τοῦ Τεύτονος Τιτᾶνος· καὶ θὰ ἐξενεχθοῦν τότε τὰ κρανιοσκοπικὰ συμπεράσματα καὶ θὰ λαλήσῃ ἡ ἐγκληματικὴ ἀνθρωπολογία.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκθέτομεν καὶ ἡμεῖς τὰς ταπεινὰς ἰδέας μας.

Ἐὰν οἱ μεγάλοι ἄνδρες κρίνωνται ἀπὸ τῶν ἰχνῶν τὰ ὁποῖα καταλείπει τὸ ἔργον αὐτῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος, ἂν ἐπὶ τῇ βάσει τοιούτου κανόνος, οὔτε ὁ Ἀτίλλας, οὔτε ὁ Ταμερλᾶνος δύνανται νὰ ἀξιώσωσι θέσιν εἰς τὰ δυσπρόσιτα ὕψη τοῦ ἀνθρωπίνου μεγαλείου, τότε ὁ ἀσημότερος τεχνίτης ὁ καθιστῶν δι' εὐφυοῦς ἐφευρέσεως ἧττον ἐπικίνδυνον βιομηχανικήν τινα ἐργασίαν, ἢ ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος ἁλιεὺς εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Ὁλλανδοὶ ἤγειραν ἀνδριάντα, διότι ἐφεῦρε τρόπον ἀσφαλῆ διατηρήσεως τῶν ἀρεγγῶν, ἔχουσι πολὺ ἰσχυροτέρους τίτλους πρὸς τὴν ἀθανασίαν ἀπὸ τὸν πρίγκηπα Βίσμαρκ.

Ἐγράφη ὑπὸ τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ ὅτι ἐπὶ τῷ θανάτῳ του εἶναι ὡς νὰ ὑπεχώρησεν αὐτὴ ἡ ἀνθρωπίνη ζωή, ὡς ἐὰν αὐτὸς ὁ κόσμος ὁ ἀνθρώπινος ὑπέστη τὸ πλῆγμα.

Τίποτε τούτων δὲν συνέβη. Καὶ ὄχι μόνον ἤδη ὅτε ἀπέθανεν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν εἶχεν ἀντικατασταθῆ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορός του παρ' ἑνὸς ἁπλοῦ στρατηγοῦ μετακληθέντος ἐκ τοῦ στρατῶνος. Καὶ τότε καὶ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς Γερμανίας τὰ πράγματα ἐξηκολούθησαν, ὡς πρότερον, τὸν δρόμον των.

Ἀλλ' ἔλθωμεν ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ.

Ἄλλοι ὑπῆρξαν ἐλευθερωταὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν ὡς ὁ Βάσιγκτων, ὁ Καβούρ, ὁ Γαριβάλδης. Ἄλλοι, ἐν τῷ πεπερασμένῳ πάντοτε μέτρῳ τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων, πρόμαχοι κοσμοπολῖται τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, ἐλευθερωταὶ τῶν δουλευουσῶν φυλῶν, ὡς ὁ Γλάδστων.

Εἰς τὸν Βίσμαρκ ἀποδίδεται οὐχὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Γερμανίας, διότι ἡ Γερμανία καὶ πρὸ αὐτοῦ ἦτο ἐλευθέρα, ἀλλ' ἡ ἑνοποίησις αὐτῆς ὑπὸ τὸ αὐτοκρατορικὸν σκῆπτρον τοῦ Χοεντζόλερν, τοῦ ὁποίου ὡκειοποιήθη τὴν σφυρηλασίαν.

Διότι περὶ ἐλευθερίας ἐσωτέρας ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, περὶ ἄλλης πολιτικῆς θρησκείας ἢ τῆς θρησκείας τοῦ καισαρισμοῦ, οὐδὲ λόγος ἠδύνατο νὰ γείνῃ. Τὴν ἐλευθερίαν πάντοτε τὴν ἐχλεύασε καὶ πάντοτε τὴν ἐπολέμησε καὶ πάντοτε κατ' αὐτῆς ἀντέταξε τὸ δόγμα τῆς μιᾶς καὶ ἑνιαίας θελήσεως, τῆς θελήσεως τοῦ Κυρίου του, ἀποτελούσης ὑποβολὴν τῆς ἰδικῆς του θελήσεως.

Ἄλλως καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας εἰς γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἡ ἐσωτέρα κυβέρνησις ἑκάστου γερμανικοῦ κράτους ἀπέμεινεν ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἑκάστου δυναστείαν, ἀπὸ τῶν βασιλέων τῆς Σαξονίας καὶ τῆς Βαυαρίας μέχρι τῆς μικροσκοπικωτέρας καὶ ἀφανεστέρας ἡγεμονίας, τῆς ὁποίας ὁ ἡγεμὼν ἐπιβάλλει προσθέτους φόρους διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν προῖκα τῆς κόρης του.

Ἀπομένει ἐν τούτοις ἔργον τεράστιον, καταπληκτικόν, ἡ ἀφύπνισις τῆς γερμανικῆς συνειδήσεως, ὡς δυνάμεως ἑνιαίας, δυνάμεως ἀνηκούσης εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κοινῆς γερμανικῆς πατρί-

δος, καὶ ἡ ἐκδήλωσις αὐτῆς ἐν τῷ καταπλήξαντι τὴν ἀνθρωπότητα νικηφόρῳ πολέμῳ κατὰ τῆς Γαλλίας, τῆς κατεχούσης μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὰ σκῆπτρα τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλ' ἂν τὸ Γερμανικὸν ἔθνος δὲν εἶχε διαπαιδαγωγηθῆ πρὸς τὰς ὑπερτάτας θυσίας, ἂν ἡ ἐθνικὴ ἀγωγὴ δὲν εἶχε μεταβάλει καὶ τὸν ἔσχατον τῶν Γερμανῶν εἰς ἡρωϊκὸν πρόμαχον τῆς κοινῆς πατρίδος, ἂν ὁ θαυμασιώτερος στρατιωτικὸς θεσμὸς τῶν νεωτέρων χρόνων, ἡ καθολικὴ στράτευσις, τὸν ὁποῖον ἐνεκαίνισεν ἡ Γερμανία, δὲν ἤθελε συμπήξει εἰς ἀήττητον στρατιὰν ὠργανωμένην, πειθαρχοῦσαν, τὸν γερμανικὸν λαόν, τὸν ὁποῖον ὑψηλὴ πατριωτικὴ παιδαγωγία εἶχε καταστήσει ἀληθῶς μέγαν, οἱ θρίαμβοι τῆς μέχρι Παρισίων, Ὀρλεὰν καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν βορειοδυτικῶν ἀκτῶν τῆς γηραιᾶς Ἀρμορικῆς νικηφόρου πορείας, θὰ ἦσαν ἀδύνατοι.

Καὶ ταῦτα πάντα δὲν ἦσαν ἔργα τοῦ Βίσμαρκ.

Ἡ ἐθνικὴ παιδαγωγία τῶν Γερμανῶν, ἡ βαφὴ τῆς γερμανικῆς ψυχῆς εἰς χάλυβα ἀλύγιστον, ἡ θεσπεσία μόρφωσις εἶναι ἔργον ὄντως μεγάλου αὐτῆς τέκνου, τοῦ Στάϊν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλει ἡ Γερμανία, ὅτι διέπλασε τὰ τέκνα της, ἄξια ἵνα περιαγάγωσι τὴν δόξαν της μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς πανισχύρου Γαλλίας. Εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς πανισχύρους ὀργανωτὰς στρατιῶν ἀληθῶς ἀηττήτων, ὡς καὶ εἰς τοὺς σχεδιαστὰς τῶν νικῶν της. Διότι τὸ νὰ ἀντιποιῆταί τις ὑπὲρ τοῦ Βίσμαρκ τοὺς πολεμικοὺς θριάμβους τῆς Γερμανίας, λησμονῶν τὸν αὐτοκράτορα, τὸν Ῥοῦν, τὸν Μόλτκε, τὸν Φρειδερῖκον Κάρολον, καὶ τὸν μέγαν στρατιώτην καὶ πολίτην, τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου καὶ κατόπιν αὐτοκράτορα Φρειδερῖκον, εἶναι ἱστορικὴ ἀδικία ἴσης δυνάμεως, ὡς ἐὰν ἀπέδιδέ τις τὰς νίκας τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, τοῦ Μασσένα, τοῦ Μυρὰ καὶ τοῦ Νέϋ εἰς τὸν Ταλλεϋράνδον.

Ἔργον τοῦ Βίσμαρκ εἶναι οἱ μεγαλοφυεῖς διπλωματικοὶ συνδυασμοί, οἱ ἀγαγόντες εἰς τὸν πόλεμον, συνδυασμοί, οὐδεμίαν ἔχοντες σχέσιν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἠθικήν, τὴν ὁποίαν ἀπεκήρυττεν, ὡς παράγοντα ἀνύπαρκτον ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ διπλωματίᾳ. Ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἡ πλαστογραφία τοῦ τηλεγραφήματος τοῦ Ἔμς, ἡ καταστήσασα ἀδύνατον τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης.

Ἐπίσης ἔργον αὐτοῦ ἀποκλειστικὸν εἶναι οἱ ὅροι τῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν συνθήκης εἰρήνης, τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἐσφυρηλάτησε καὶ ἐπὶ τῆς παραδοχῆς τῶν ὁποίων ὑπὸ τοῦ συντετριμμένου ἐχθροῦ ὑπῆρξεν ἀνένδοτος.

Ἀλλ' οἱ ὅροι οὗτοι εἶναι τὸ ἰσχυρότερον κατηγορητήριον καὶ ἡ ἐπισημοτέρα διάψευσις τῆς πολιτικῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Βίσμαρκ. Καὶ τοῦτο, ἐξεταζόμενοι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῶν τῶν τιμαλφῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος του. Διὰ τῶν ὅρων τούτων κατεδείχθη, ὅτι τὸ ῥηθὲν περὶ αὐτοῦ, ὅτι αἱ δέλτοι τοῦ μέλλοντος δὲν εἶχον τίποτε τὸ ἀδιαπέραστον εἰς τὴν ἀκτῖνα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς μεγαλοφυΐας του, ἦτο ἁπλῆ φιλοφροσύνη τῶν θαυμαστῶν του.

Ὡρμήθη ἀπὸ τῆς σκέψεως, ὅτι θὰ συντριβῇ οἰκονομικῶς ἡ Γαλλία κατὰ τρόπον ἀνεπανόρθωτον, κατὰ τρόπον καθιστῶντα αὐτὴν ἐσαεὶ ἀκίνδυνον διὰ τῆς καταβολῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως πέντε δισσυλλίων. Καὶ εἰς τὴν κρίσιν ταύτην ἐστήριξε τὴν βεβαιότητα τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἀνακτήσεως ὑπὸ τῆς Γαλλίας τῶν ἐπαρχιῶν, ἃς ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ ὡς ἐνέχυρον, πρὸς ἀπότισιν τοῦ καὶ εἰς τὴν φαντασίαν δυσπροσίτου ποσοῦ τούτου, καὶ ἀπὸ τῆς κρίσεως ταύτης ἀνήρτησε τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀποσπάσεως τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωραίνης.

Ἀλλ' εἰς ἀμφότερα ἐσφάλετο. Ἡ Γαλλία ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτῆς πόρων καὶ τῆς ἰδίας ἐργασίας ἀπέτισεν ἀκεραίαν τὴν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν, ὑφισταμένη καὶ μετὰ τὴν ἀφαίμαξιν ταύτην πληθώραν μεταλλικοῦ πλούτου, ἡ δὲ Γερμανία ἠναγκάσθη ἔκτοτε πάνοπλος διηνεκῶς, καὶ διηνεκῶς ἐξαντλουμένη, ἐπιδιώκουσα πάντοθεν ἐρείσματα, νὰ ἀμύνεται καὶ νὰ παρασκευάζεται κατὰ τοῦ ἀκοιμήτου μίσους τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον κατέστησεν ἄσβεστον ἡ ἀπόσπασις τῶν δύο γαλλικῶν ἐπαρχιῶν, τὸ μέγα πολιτικὸν σφάλμα, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώριζεν ἡ ἔξοχος διορατικότης τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου, καὶ κατόπιν ἀτυχοῦς αὐτοκράτορος, τοῦ ἀληθοῦς Μάρκου Αὐρηλίου τῆς Γερμανίας.

Διὰ τοῦ πολιτικοῦ ἐκείνου σφάλματος, ἐξ οὗ οὐδὲν ἀπολύτως προσεπορίσθη κέρδος ἡ Γερμανία, ὁλόκληρον τὸ ἔθνος διατελεῖ πάντοτε ἐν τῇ ἀνάγκῃ πανόπλου ἐπιστρατεύσεως, φρουρὸς ἄγρυπνος κατὰ τῶν τρομερῶν ἐνδεχομένων ἑνὸς ἀτυχοῦς πολέμου, ἀπέναντι πολεμίου, τὸν ὁποῖον κατέστησεν ἐχθρὸν ἀδιάλλακτον ἡ ἀνωφελὴς τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης σκληρότης.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν γερμανικῶν συμφερόντων. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀπόψεως τῶν συμφερόντων τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος, ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἔργου τοῦ Βίσμαρκ ὑπῆρξε καθόλου ἀπαισία. Διότι ἀπὸ τῶν ὅρων τῶν Βερσαλλιῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλεσαν τὸ κυριώτερον σπέρμα κατ' ἐξακολούθησιν ἐπωαζόμενον τοῦ τρομεροῦ πολέμου τοῦ μέλλοντος, ὁ πολιτισμὸς ἐξαντλεῖται πάνοπλος ἐν διηνεκεῖ ἀγωνίᾳ, καὶ ἑκατομμύρια βραχιόνων ἀφαιροῦνται διαρκῶς ἀπὸ τῶν παραγωγικῶν τῆς εἰρήνης ἔργων.

Ἀλλ' ἡ περιλάλητος πολιτικὴ προορατικότης τοῦ Βίσμαρκ, ἡ διασχίζουσα τὸν πέπλον τοῦ μέλλοντος, ἀλγεινὰς ὑπέστη πάντοτε διαψεύσεις, ὁσάκις οὗτος ἐζήτησε νὰ γείνῃ τοῦ μέλλοντος ὁ Κάλχας.

Τὴν Ἀγγλίαν π. χ., τὸ ἀλκιμώτατον τῶν ἐθνῶν, τοῦ ὁποίου τὸ μυστήριον τῆς ἰσχύος ἐδράζεται ἐπὶ ὑγιοῦς παιδαγωγίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς πολιτικῆς καὶ προσωπικῆς ἐλευθερίας, ἀπὸ τοῦ 1863 ἐκήρυττεν ἔθνος ἐν παρακμῇ, ἔθνος ὑπὸ ἐκκαθάρισιν.

Ὅταν ὑπὸ τὰς εἰσηγήσεις τοῦ μεγάλου Γλάδστωνος τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν φυλετικὸν αὐτοῦ προορισμὸν λαὸν χριστιανικὸν καὶ πεπολιτισμένον, τοὺς Ἰονίους, σαρκάζων τὴν μεγαλόφρονα ἀπόφασιν τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ, ἔλεγε: «Δύναμις, ἥτις παύει νὰ λαμβάνῃ καὶ ἀρχίζει νὰ δίδῃ, εἶναι δύναμις κατεστραμμένη.»

Τὴν βαθύτητα τῆς πολιτικῆς ταύτης προφητείας δύναταί τις νὰ σταθμίσῃ, ἀφορῶν εἰς τὸ ὅτι ἔκτοτε ἡ Ἀγγλία ἐπολλαπλασίασε τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς πλοῦτον καὶ τὰς κτήσεις τὰς ἀπεράντους, καταλαβοῦσα τὴν Αἴγυπτον, ἐκτείνουσα ἤδη τὸ κράτος της πρὸς τὸ Σουδάν, πολλαπλασιάσασα τὰς ἐν τῇ νοτίῳ Ἀφρικῇ κτήσεις της, ἐπεκτείνασα τὸ ἰνδικὸν αὐτῆς κράτος ἐν τῇ κεντρῴᾳ Ἀσίᾳ καὶ λαβοῦσα μέχρι τοῦδε τὴν μερίδα τοῦ λέοντος ἐν τῇ ἀρξαμένῃ διανομῇ τῶν σινικῶν παραλίων.

Ὡς πρόσωπον, ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως, τῆς τε πολιτικῆς ἠθικῆς καὶ τῆς κατ' ἄνθρωπον, ὁ μέγας Ἀρχικαγκελλάριος οὐδὲν ἔχει συμφέρον πρὸς τὴν ὑστεροφημίαν.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ θαυμασταί του διετύπωσαν καινοφανές, ὅσον καὶ τολμηρὸν δόγμα, ὅτι οἱ ὑπέροχοι ἄνδρες, οἱ ὑπὲρ τοὺς κοινοὺς θνητούς, εἶναι ὑπεράνω τῶν ἠθικῶν ὑποχρεώσεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι νόμους ἐπιβλητικοὺς μόνον διὰ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἂν τὸ δόγμα τοῦτο ἤθελε κρατήσει, ἡ ἱστορία δὲν ἔχει πλέον τὸ δικαίωμα νὰ ἦναι ὁ δικαιοκρίτης τῶν πράξεων τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπέδρασαν ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ δὲ Νέρων καὶ ὁ Κόμμοδος καὶ ὁ Καλλιγούλας εἶναι μεγάλαι μορφαί, τῶν ὁποίων τὴν αἴγλην αὐξανουν αἱ κακουργίαι των, ἀποτελοῦσαι *ἠθικὰς ἐκκεντρικότητας*, ἐξερχομένας ἀπὸ τῶν τετριμμένων ὅρων τοῦ ἠθικοῦ κώδικος τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

Ἀλλ' ἐφ' ὅσον δὲν κρατήσουν αἱ θεωρίαι αὗται καὶ δὲν καταργηθοῦν τὰ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου δικαιώματα τῆς ἱστορίας, αὕτη θὰ ἀνακηρύξῃ ὅτι ὁ γερμανὸς Ἀρχικαγκελλάριος μόνον τῶν ἠθικῶν καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων . . . . τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἶχε συνείδησιν.

Ἀνὴρ ὁ ὁποῖος ἐκαυχᾶτο, ὅτι ἐν τῇ τρυφερᾷ ἡλικίᾳ τῆς πρώτης νεότητος, ὅτε ὑπερεκχειλίζει πᾶν εὐγενὲς αἴσθημα, ὅτε ἡ ἀγάπη καὶ ὁ ἀλτρουϊσμὸς εἶναι φύσις τῆς ψυχῆς, ἡτοιμάζετο νὰ φονεύσῃ ψυχραίμως ἐν θηρευτικῇ ἐκδρομῇ φίλον του βυθισθέντα ἐντὸς ἕλους, διὰ νὰ μὴ διακινδυνεύσῃ καὶ αὐτὸς ἀποπειρώμενος τὴν σωτηρίαν του, ἀνὴρ ὁ ὁποῖος τὸν μόνον ἐπίφοβον αὐτοῦ ἀντίπαλον, τὸν κόμητα Ἄρνιμ, ἐσυκοφάντησεν ὡς συνωμοτοῦντα κατὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους, ἐφυλάκισε καὶ ἐξηφάνισεν, εἶναι ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως ὁ αὐτὸς ἀνήρ, ὁ ὁποῖος ἐξεδηλώθη ἐν τῷ μεσουρανήματι τῆς δόξης του. Ὁ αὐτὸς ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι τῆς πολιτικῆς του θεράποντες θὰ ἦναι πάντοτε τὸ αἷμα καὶ ὁ σίδηρος, ὁ αὐτὸς ὅστις ἀνύψωνε τὸ μῖσος εἰς ἀρετὴν τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, γινόμενος ἀπολογητὴς τοῦ ἐνστίκτου, τὸ ὁποῖον τὸν ὤθει κατὰ τὸν Γερμανογαλλικὸν πόλεμον νὰ ἐπιτάσσῃ τοὺς ἐμπρησμούς, τὰς σφαγὰς καὶ τὰς δηώσεις κατὰ τῶν ἀμυνομένων ὑπὲρ τοῦ πατρῴου ἐδάφους χωρικῶν.

Τὸ ἠθικὸν χρῶμα τῆς μορφῆς τοῦ Βίσμαρκ πλεῖστα τοῦ βίου του παρέχουν ἐπεισόδια, οὐχὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ αὐταρέσκως ἐξαγγελθέντα.

Δειπνῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ μετὰ τὴν τρομερὰν ἀνθρωποθυσίαν τοῦ Βαζεῖλ, καθ' ἣν πάντας τοὺς ἀμυνθέντας χωρικοὺς ἔρριψαν ζῶντας ἐπὶ τῶν φλογῶν τῶν καιομένων οἰκιῶν των, ἔλεγε καγχάζων, ὅτι εἶχεν αἰσθανθῆ «ὡς μίαν ὀρεκτικὴν μυρωδιὰ ἀπὸ τσιγαριστὰ κρεμμύδια».

Ἀλλὰ τὴν μικρότητά του ἐξεδήλωσεν ἡ πτῶσίς του. Τότε ἐφάνη πόσον δάνειος ὑπῆρξε τοῦ μεγαλείου του ὁ θώραξ. Αὐτὸς τότε ὁ πάντοτε σαρκάσας τὸν τύπον ὡς τὸ ἀχρηστότερον κατασκεύασμα, εἶχε μεταβάλει τὴν ἔπαυλίν του εἰς συνέδριον ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου, φροντιστήριον αὐτεγκωμιασμῶν, μικροπαραπόνων, προσλιπαρήσεων καὶ μικρορραδιουργικῶν ἀντιπολιτεύσεων. Εἶχε φθάσει μέχρι τοῦ νὰ ἀνακοινώσῃ ἐκδικούμενος τὸν αὐτοκράτορά του μυστικὰς συνθήκας ἐκθετούσας τὸ ἠθικὸν γόητρον τῆς Γερμανίας, ἃς αὐτὸς εἶχε συνομολογήσει.

Ἀπὸ τοιούτων ἀτομικῶν περὶ ἠθικῆς ἰδεῶν ὁρμώμενος ὁ γερμανὸς Ἀρχικαγκελλάριος, ἦτο προφανὲς ὅτι τὴν διεθνῆ ἠθικὴν ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ διπλωματίᾳ ἐθεώρει ἔννοιαν ἀνύπαρκτον, ἔννοιαν φιλοξενουμένην ὑπὸ νοσηρῶν ἐγκεφάλων.

Τὰς συμπαθείας του καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν του εἵλκυον πάντοτε μόνον οἱ δυνάσται καὶ οἱ καταπιεσταί. Τοὺς λαοὺς τοὺς ἐν μαρτυρίῳ καὶ ἀγωνίᾳ ὠνόμαζε γεωγραφικὰς περιφερείας· ηὔξανε δὲ ἡ κατ' αὐτῶν λυσσώδης καταφορά του κατ' εὐθὺν λόγον τῶν ἡρωϊσμῶν καὶ τῶν μαρτυρίων των.

Ἐρρήθη περὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ μεταξὺ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε θὰ ἔστεργον νὰ χαραχθοῦν ἐπὶ τῆς πλακὸς τοῦ τάφου των τὰ ἠθικὰ ἀξιώματα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐρρύθμισαν τὸν βίον αὐτῶν.

Ἀναντιρρήτως μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τούτων τὴν πρώτην κατέχει θέσιν ὁ Γερμανὸς Ἀρχικαγκελλάριος. Ε***

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΠΕΡΙ ΡΗΓΑ ΚΑΙ ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ[1]

ε'. Ἡ σφραγὶς τοῦ Χατζηβασίλη.

Ἐν τοῖς βιεννναίοις ἐγγράφοις τῆς ἀνακρίσεως τοῦ Ῥήγα ἀναφέρεται ὡς συνοδοιπόρος αὐτοῦ συναναστρεφθεὶς ἐν Βιέννῃ ὁ Χριστόφορος Χατζηβασίλης. Ὁ δὲ κ. Αἰμίλιος Legrand ἐξήνεγκε τὴν εἰκασίαν, ὅτι οὗτος οὐδεὶς ἄλλος εἶνε ἢ ὁ μετὰ τοῦ Θεσσαλοῦ πρωτομάρτυρος, ὡς γνωστόν, συμπράξας, καὶ, ἅτε ὢν Γάλλος ὑπήκοος, θαυμασίως διασωθεὶς καὶ ἐκφυγὼν τὴν σκληρὰν τύχην τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν συμμαρτύρων αὐτοῦ Χριστόφορος Περραιβός. Οὗτος προσέλαβε μὲν ἐνωρὶς τὴν θεσσαλικὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἀρχαίου ἔθνους τῶν Περραιβῶν, ἀλλὰ δὲν ἦτο γνωστὸν ὁποῖον οἰκογενειακὸν ὄνομα ἔφερε. Ῥητῶς λέγει περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ Γούδας τὰ ἑξῆς· «Τὸ ὅτι μὲν ὁ Περραιβὸς κατάγεται ἐκ Θεσσαλίας δῆλον γίνεται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ πατρωνύμου αὐτοῦ ἐπιθέτου, σημαίνοντος τὸ τμῆμα τῆς Θεσσαλίας Περραιβίαν ὡς τόπον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Ἐν τίνι ὅμως χωρίῳ ἰδίως τῆς Θεσσαλίας ἐγεννήθη οὗτος, πότε, καὶ πῶς ἐκαλοῦντο ἀμφότεροι οἱ γονεῖς αὐτοῦ διά τε τῶν βαπτιστικῶν αὐτῶν ὀνομάτων καὶ διὰ τῶν οἰκογενειακῶν ἐπωνύμων, ταῦτα πάντα ἄγνωστα ἡμῖν εἰσίν.» Ἀναφέρει δὲ ὁ Γούδας καὶ τοὺς λόγους δι' οὓς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ κατὰ τὸ ἀληθὲς οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον τοῦ Περραιβοῦ[2]. Οὐδ' ἐγὼ δὲ κατώρθωσα τοῦτο[3]. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡ πιθανωτάτη εἰκασία τοῦ κ. Legrand ὑποστηρίζεται καὶ ὑπὸ τῆς σφραγῖδος τοῦ Περραιβοῦ εὑρισκομένης μετὰ καὶ τῆς ἀλληλογραφίας αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐκ Πάργας ἐν Κερκύρᾳ λόγιον ἱερέα Ἀνδρέαν Ἰδρωμένον. Ἐν τῇ σφραγῖδι ταύτῃ, ἧς πιστὸν ἀπότυπον δημοσιεύω ἐνταῦθα, εἶνε σαφὲς ὅτι τὰ μὲν ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ κάτωθεν τοῦ μεταξὺ τῶν δύο ἀστερίσκων ζῳδίου γράμματα ΧΦ σημαίνουσι Χριστόφορος, τὰ δ' ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ΧΒ εἶνε ἐπιτομὴ τοῦ ἐπωνύμου Χατζηβασίλης. Τί δὲ σημαίνει ἡ μετὰ τὸ Φ τοῦ πρώτου στίχου βραχυγραφία δὲν εἶνε φανερόν. Πιθανώτατα τὰ γράμματα εἶνε μόνον ΗΣ, καὶ τότ' ἔχομεν τὸ ὄνομα *Χριστοφῆς*, ἤτοι τὸ *Χριστόφορος* ἐν ὑποκορισμῷ.

Κατὰ δ' εὐμενῆ ἀνακοίνωσιν τοῦ ἐν Κερκύρᾳ δικηγόρου κ. Ἀνδρέου Ἰδρωμένου αἱ πρὸς τὸν πρόπαππον αὐτοῦ ἐπιστολαὶ τοῦ Περραιβοῦ, ἀρχόμεναι ἀπὸ τοῦ 1797, φθάνουσι μέχρι τοῦ 1818. Ἐν πάσαις δὲ μετ' ἄκρου πρὸς αὐτὸν σεβασμοῦ ἀποτείνεται, καλῶν πατέρα καὶ ἀδελφόν, καὶ ποιεῖται λόγον περὶ ἑταιρίας καὶ ἀδελφῶν, καὶ κρυπτογραφήματα μεταχειρίζεται. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀναγινώσκονται διὰ τοῦ κρυπτογραφικοῦ ἀλφαβήτου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ὄντος νεωτέρου. Φαίνεται δ' ἄλλως ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης ὁ Περραιβὸς εἰς διηνεκεῖς πρὸς πολλοὺς διατελῶν σχέσεις καὶ κατεχόμενος ἀπαύστως ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερώσεως τῆς πατρίδος.

Τῷ 1802 εὑρίσκετο ἐν Λιβούρνῳ τῆς Ἰταλίας. Ἐκεῖθεν δ' ἔγραφεν, ὅτι ἀνέγνωσεν εἰς τοὺς ἐν τῇ πόλει Ἕλληνας τὸ χειρόγραφον τῆς ἱστορίας τοῦ Σουλίου καὶ Πάργας, ἐνέπλησε δ' ἐνθουσιασμοῦ τοὺς πατριώτας ἐκείνους, οἵτινες μεγάλως ἐτίμησαν αὐτόν, καὶ, συλλέξαντες χρήματα, ἔπεμψαν τὸν ἄνδρα εἰς Παρισίους.

Τῷ δὲ 1803, γράφων πάλιν ἐκ Λιβούρνου, ἀπέτρεψε τὸν ἱερέα Ἰδρωμένον, ἔτι ἐν Πάργῃ διαμένοντα, νὰ πέλθῃ εἰς Ἰωάννινα. Ἐν τῇ ἐόρᾳ τοῦ Ἀλῆ καὶ αὐτὸς ὁ μητροπολίτης ἦτο ἀναγκαίως πειθήνιον ὄργανον τοῦ σατράπου. Καὶ τοιοῦτος ἀληθῶς παριστάνετο ὁ κατέχων τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Ἰωαννίνων Ἱερόθεος.

Τῷ δὲ 1804 ὁ Περραιβὸς μετέβη εἰς τὴν Κέρκυραν, ἔνθα ἤδη ὁ Ἰδρωμένος εἶχε κληθῆ ὑπὸ τῆς γερουσίας ὡς καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Τούτου δὲ βοηθὸς διετέλεσεν ἐπί τινα χρόνον ὁ Περραιβός. Ἀλλ' ἡ διδασκαλία τῶν γραμμάτων δὲν ἦτο ἡ προσήκουσα ἀποστολὴ τοῦ ἀεικινήτου καὶ πρὸς ἄλλας ἐνεργείας ὀργῶντος Περραιβοῦ, ὅστις καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ Κερκύρας. Ἔκτοτε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνδέεται πρὸς τὰς ἐνεργείας τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας καὶ τὰς τύχας τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος.

Τοιαῦται αἱ ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Ἰδρωμένου ἀλληλογραφίας ἐξαγόμεναι κυριώτεραι εἰδήσεις τῶν κατὰ τὸν Περραιβὸν ἀπὸ τῆς διασώσεως αὐτοῦ τῷ 1798 μέχρι τῶν παραμονῶν τῆς ἐνάρξεως τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως[1].

ϛ'. Ἄγνωστα ποιήματα τοῦ Περραιβοῦ.

Παρὰ τῷ κ. Ἀνδρέᾳ Ἰδρωμένῳ ἐν Κερκύρᾳ εὕρηται ἐκτετυπωμένον τῷ 1798, εἰ καὶ δὲν φέρει τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἔτους τῆς ἐκτυπώσεως, φυλλάδιον εἰς 8ον ἐκ τεσσάρων σελίδων, ὧν ἡ τετάρτη εἶνε λευκή, φέρουσα μόνον ἐν μέσῳ τὰς λέξεις

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ,

Χρόνος ἕκτος Πολιτικός.

Αἱ δὲ τρεῖς πρῶται περιέχουσιν Ὕμνον εἰς τὸν Βοναπάρτην, οὗ ἐν τέλει εὕρηνται αἱ λέξεις *Ποίημα Χριστοφόρου τοῦ Περραιβοῦ*. Τὸ ποίημα τοῦτο ἐπιγράφεται

ΥΜΝΟΣ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ

Παρ' ὅλης τῆς Γραικίας

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΝ

ΜΠΟΝΑΠΑΡΤΕ

Εἰς τὸν ἦχον τῆς Καρμανιόλας.

Ἔχει δὲ ὧδε·

Τὶ θάμβος, κι' ἄμετρος χαρὰ,
Ὁποῦ μᾶς ἦλθ' εὐθὺς παιδιά;
Μπονοπάρτες τὴν Μάλτα,
Τὴν πῆρε μὲ μία σάλτα
Ἐβίβα Μπονοπάρτε,
Ἐ λὲ σὸν ντοῦ κανόν.
Μετὰ τὴν νίκην τὸν πεζὸν,
Εἰς τῆς Γραικίας τὸν Λαὸν,
Στέλλει κ' ἐγκαρδιώνει,
Πῶς τὸν ἐλευθερώνει.
Ἐβίβα Μ.
Θάλασσα παῦσε τώρα πιὰ,
Ζέφυρε φύσα τὰ πανιά,
Ὁ Ἥρωας νὰ φθάσῃ,
Εἰς τῶν Γραικῶν τὰ δάσῃ.
Ἐβίβα Μ.
Ἐσὺ φωστὴρ νυκτερινὲ,
Κ' ἐσὺ ἀστὴρ αὐγερινὲ,
Πλούσια δότε φῶτα,
Στοῦ Ἥρωος τὴν ὄπα.
Ἐβίβα Μ.
Ὡς ἀστραπὴ π' Ἀνατολὰς,
Φαίνεται ἕως τὰς Δυσμὰς·
Οὕτω κι' ὁ Μπονοπάρτη,
Ἂς λάμψῃ γῆς τὰ ἄκρη.
Ἐβίβα Μ.
Τὸ ῥόπαλόν σου Ἡρακλῆ,
Τ' ἀνίκητον, καὶ τὸ ταχὺ,
Τὰ ἄνω κάτ' ἂς φέρῃ,
Τὸ πλῆθος τὸ προσμένει.
Ἐβίβα Μ.
Ἑλλὰς, Ἤπειρος, καὶ Μωριὰ,
Κι' ὅλη Γραικῶν ἡ γενεὰ,
Τὸν ῥύστην καρτεροῦμεν,
Χωρὶς νὰ διγνωμοῦμεν.
Ἐβίβα Μ.
Φθάσε Ἡρώων Πρόεδρε,
Σῶσε Γραικίαν Πρόγονε,
Κι' αὐτὴ χρυσὰς κολόνας,
Σὲ κάμει εἰς αἰῶνας.
Ἐβίβα Μ.
Νὰ ζῇ, νὰ ζῇ, καὶ τρεῖς νὰ ζῇ,
Ὁ Μπονοπάρτε κι' ὅλ' μαζύ.
Ἂς ἔλθῃ τὸν ζητοῦμεν,
Κ' ἡμεῖς μαζὺ κινοῦμεν·
Ἐβίβα Μ.

Πλὴν δὲ τοῦ Ὕμνου τούτου ἐν τῷ αὐτῷ τυπογραφείῳ τῆς Κερκύρας (*Ἀπὸ τὴν τοῦ Γένους Τυπογραφίαν ἐν Κερκύρᾳ*) ἄνευ χρονολογίας ἐξετυπώθη εἰς 8ον φυλλάδιον ἐκ 12 σελίδων, ὧν μόναι αἱ 11 εἶνε ἠριθμημέναι, εὑρισκόμενον καὶ τοῦτο ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ κ. Ἰδρωμένου. Ἐπιγράφεται δὲ

ΥΜΝΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΣ

τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅλης τῆς Γραικίας.
Πρὸς ξαναπόκτησιν τῆς αὐτῶν Ἐλευθερίας.

Σύγκειται δὲ τὸ ποίημα ἐκ τεσσαράκοντα καὶ δύο στροφῶν, ὧν ἡ πρώτη ἔχει ὧδε·

Ὅλα τὰ Ἔθνη πολεμοῦν
Καὶ στοὺς Τυράννους τους ὁρμοῦν,
Ἐκδίκησιν γυρεύουν,
Καὶ τοὺς ἐξολοθρεύουν,
Καὶ τρέχουν γιὰ τὴν δόξαν,
Μὲ χαρὰ στὴ φωτιά.

Τελευταία δὲ στροφὴ εἶνε ἡ ἑξῆς·

Ν' ἀρχήσουν τώρα νὰ λαλοῦν,
Μὲ ὄργανα νὰ κελαδοῦν,
Ἡ Μούσαις τὴν ἀνδρειάν μας,
Τώρα στὴν λευθεριάν μας,
Πῶς τρέχομεν μὲ πόθον
Καὶ χαρὰ στὴ φωτιά.

Πᾶσαι δ' αἱ στροφαὶ περατοῦνται διὰ τῆς ἐπῳδοῦ *Μὲ χαρὰ στὴ φωτιὰ ἢ Στὴ φωτιὰ, μπρὲ παιδιὰ ἢ Μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιὰ* ἢ ἄλλων μικρὸν παρηλλαγμένων.

Καὶ ἡ μὲν ποιητικὴ ἀξία τοῦ στιχουργήματος εἶνε πάνυ σμικρά. Ἄξιον δὲ λόγου εἶνε διὰ τὴν ἐν αὐτῷ γινομένην μνείαν πολλῶν ἁρματωλῶν ἐξυμνουμένων ὑπὸ τοῦ στιχουργήσαντος. Εἶνε δ' οὗτοι οἱ ἑξῆς, ὧν τινες ἄλλοθεν ἄγνωστοι· Δράκος, Καραΐσκος, Χρηστάκης, Μπλαχάβας, Λάζος, Κομπολῆς, Μπασδέκης, Κωνσταντῆς, Ταπάκης, Γκιθῶνας, Σταθᾶς, Στουρνάρας, Παπποῦς, Κοντογιάννης, Βαρνακιότης, Μιχάλης, Τζιανάκας, Νικόλας, Τζαχίλας, Ψῆρας, Κονιός, Δημόκας, Κατζαρὸς, Μάνδαλος, Φώτης, Νικολακέοι, Καγκιούζης, Ζαχαρίας, Χρυσαντάκος, Γιάννης, Τζοβόρας, Τζιαμπαλῆς, Κολοκοτρώνης.

Τοῦ ποιήματος τούτου δύο στροφὰς ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Iken ἐν τῇ Εὐνομίᾳ (Τόμ. Β' σ. 130 κ. ἑ.), καυχώμενος, ὅτι τέως οὐδὲ στίχος εἰς τοῦ ᾄσματος ἐκείνου ἦτο γνωστός, ἀλλὰ καὶ προσθέτων, ὅτι δὲν παρέχει αὐτὸ πλῆρες, ἐπειδὴ κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Νέγρη, ὅστις ἦτο πιθανῶς καὶ ὁ ἀπὸ μνήμης ἀνακοινώσας εἰς τὸν Γερμανὸν φιλέλληνα τὰς δύο ἐκείνας στροφάς, *εἶνε μακρὸν ποίημα τοῦ Ῥήγα*. Καὶ ὅτι μὲν τὸ ποίημα εἶνε μακρὸν, ὀρθῶς ὡμο-

---

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 163.

[2] Παράλληλοι βίοι Τόμ. Ε' σ. 285.

[3] Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ῥήγα σ. 100 σημ. 5.

[1] Ἴδε καὶ Ἰω. Ῥωμανοῦ Ἀνδρέας Ἰδρωμένος ἐν Πανδώρᾳ Τόμ. 21, σ. 501 κ. ἑ.

λόγει ὁ Νέγρης, γινώσκων αὐτὸ πιθανῶς ὅλον ἐκ τοῦ ἐντύπου. Ἀλλὰ ποῦ ἐστηρίζετο ἡ βεβαίωσις αὐτοῦ, ὅτι εἶχε στιχουργηθῆ ὑπὸ τοῦ Ῥήγα; Περιελαμβάνετο τυχὸν εἰς τοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ῥήγα δημοσιευθέντας ἐν Ἰασίῳ τῷ 1814 ὕμνους; Καὶ ἂν ἴσως συνέβαινε τοῦτο, τίς ἐγγυᾶται ἡμῖν, ὅτι ἡ ἔκδοσις ἐκείνη δὲν περιεῖχε καὶ ὑποβολιμαῖα ἔργα, ψευδῶς ἀποδιδόμενα εἰς ἐκεῖνον οὗ τὸ ὄνομα τὸ περιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς αἴγλης τοῦ μαρτυρίου ἐλάτρευε τὸ δουλεῦον γένος; Ἐκ τῶν πρακτικῶν τοὐλάχιστον τῆς ἀνακρίσεως οὐδὲν ἀναφέρεται περὶ τοιούτου ἐντύπου τοῦ Ῥήγα.

Ἐν ᾧ δὲ οὐδὲν φαίνεται τὸ πεῖθον, ὅτι ἡ πρὸς τὸν Iken βεβαίωσις τοῦ Νέγρη ἦτο ἀκριβής, πλεῖστα ὅσα πείθουσιν, ὅτι ὁ Ὕμνος οὗτος ἐστιχουργήθη ὑπὸ τοῦ Περραιβοῦ. Εἰς τοιοῦτο συμπέρασμα ἄγουσιν οὐ μόνον ὁ τόπος καὶ χρόνος τῆς τυπώσεως, ὅστις εἶνε πιθανῶς τὸ ἔτος 1798, καθ' ὃ ἐξετυπώθη ἐν Κερκύρᾳ καὶ ὁ Ὕμνος τοῦ Περραιβοῦ πρὸς τὸν Βοναπάρτην, ἀλλὰ καὶ ἡ στιχουργία καὶ τὸ ὅλον τοῦ ποιήματος ὕφος. Ἔτι δὲ μᾶλλον πειθόμεθα περὶ ταύτης τῆς γνώμης ἐκ τῆς ἐν σ. 6 στροφῆς ταύτης·

Νὰ λάμψῃ πάλιν λευθεριά,
Ὡς ἦτον τότε μία φορά.
Κ' ἐσᾶς χρυσᾶς κολόνας
Σᾶς κάμουν εἰς αἰῶνας.
Νὰ εἶστε διὰ μνήμην·
Στὴ φωτιὰ, μπρὲ παιδιά.

Τῆς στροφῆς ταύτης οἱ δύο διὰ κυρτῶν γραμμάτων ἐνταῦθα ἐκτυπωθέντες στίχοι εὑρίσκονται λίαν ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἐν τῇ προτελευταίᾳ στροφῇ τοῦ εἰς τὸν Βοναπάρτην ποιήματος τοῦ Χριστοφόρου Περραιβοῦ καὶ ἐνδεικνύουσι τὸν αὐτὸν στιχουργόν.

ζ'. Περίεργον ἔγγραφον περὶ Περραιβοῦ.

Ἐν τῷ ἀρχειοφυλακείῳ Κερκύρας ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ἀστυνομίας ὑπ' ἀρ. 7 τοῦ Registro lettere al generale dal 28 Agosto 1814 al Giugno 1817 εὕρηται περίεργον ἔγγραφον περὶ Περραιβοῦ ἰταλιστὶ γεγραμμένον, ὅπερ, σταλέν μοι παρὰ τοῦ κ. Ἰδρωμένου μετὰ τῆς συνδημοσιευομένης ἑλληνικῆς μεταφράσεως, ἐκδίδω ἐνταῦθα ἄνευ περαιτέρω σχολίων ὡς τελευταίαν συμβολὴν εἰς τὰ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑκατοστῆς ἀμφιετηρίδος τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ῥήγα γραφέντα παρ' ἐμοῦ σημειώματα περὶ τοῦ μεγάλου Θεσσαλοῦ καὶ τοῦ συνεργοῦ καὶ βιογράφου αὐτοῦ.

Ἰταλικὸν πρωτότυπον.

Al Sig^r William Meyer, Scudiere
Segretario del Governo e Membro della Commissione coll'incarico di Lord Alto Commissionario.

Primo Luglio 1816

Perchè abbiano immediato effetto le deliberazioni di S. E. riguardo al detenuto Cristoforo Perevò, gli si è trovato imbarco sopra un legno diritto per Trieste, il quale parte quest' oggi, e ci siamo convenuti per nolo e cibaria, in tutto, Talleri venti. Siccome però il detto Perevò è privo affatto d' ogni mezzo di sussistenza, e cosi gli si potrebbe accordare altri Talleri venti per suo sussidio.

Ci rivolgiamo adunque a Lei, Signore, pregandola ch' Ella si presti ad ordinare l' ordinanza di Talleri quaranta affinchè sia sollecitamente firmata ed eseguita in quest' oggi, essendo il capitano prontissimo alla partenza.

Ἑλληνικὴ μετάφρασις.

Κύριον Γουλιέλμον Μέγιερ

Γραμματέα τῆς Κυβερνήσεως καὶ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ε. χ. λόρδου Μεγάλου Ἀρμοστοῦ.

Τῇ 1 Ἰουλίου 1816

Ὅπως τύχωσιν ἀμέσου ἐκτελέσεως αἱ ἀποφάσεις τῆς Υ. Ε. περὶ τοῦ κρατουμένου Χριστοφόρου Περραιβοῦ, εὑρέθη τὸ μέσον ἐπιβιβάσεως αὐτοῦ ἐπὶ πλοίου ἀναχωροῦντος εἰς Τεργέστην τὴν σήμερον, καὶ συνεφωνήσαμεν διὰ ναῦλον καὶ σιτηρέσιον αὐτοῦ ἐν ὅλῳ τάλληρα εἴκοσι. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ῥηθεὶς Περραιβὸς στερεῖται ὅλως παντὸς μέσου διατροφῆς, ἠδύναντο νὰ τῷ δοθῶσιν ἕτερα τάλληρα εἴκοσιν ὡς βοήθημα.

Ἀπευθυνόμεθα λοιπὸν πρὸς Ὑμᾶς, Κύριε, παρακαλοῦντες, ἵνα εὐαρεστούμενος ἐκδώσητε τὴν διαταγὴν διὰ τάλληρα τεσσαράκοντα, ὅπως ὑπογραφῇ κα ἐκτελεσθῇ αὐθημερὸν, διότι ὁ πλοίαρχος εἶνε ἕτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν.

Σπυρ. Π. Λαμπρος

ΙΣΟΤΗΣ

[*Ἐκ τῶν τοῦ Νουμᾶ Δρόζ*].

Ἐὰν ἡ ἐλευθερία εἶνε προσφιλὴς εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἡ ἰσότης εἶνε ὡσαύτως. Ἀληθῶς εἰπεῖν, δὲν ὑπάρχει καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπόλυτος ἰσότης. Οἱ νόμοι τῆς φύσεως εἶνε ἰσχυρότεροι τῆς θελήσεώς μας· δὲν ἐξαρτᾶται ἀφ' ἡμῶν νὰ ἐμποδίσωμεν νὰ ὑπάρχωσιν ἄνθρωποι μεγαλείτεροι, εὐρωστότεροι καὶ εὐφυέστεροι τῶν ἄλλων, ἄνθρωποι προοδεύοντες περισσότερον τῶν ἄλλων ἐν τῷ βίῳ, ἐπιχειρηματικώτεροι, δεξιώτεροι, κεκτημένοι μεῖζον πνεῦμα οἰκονομίας. Ὑπάρχουσι καὶ θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ὄντα ἀσθενῆ, δι' ἃ οἱ ἀγῶνες τῆς ὑπάρξεως εἶνε ἐπιπονώτεροι ἢ διὰ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία θὰ συνίσταται πάντοτε οὐχὶ μόνον ἐξ ἀνδρῶν, οἵτινες χάρις εἰς τὸ σθένος καὶ τὴν δραστηριότητά των δύνανται ν' ἀντιμετωπίζωσι τοὺς δεινοτάτους τῶν ἐν τῷ βίῳ ἀγώνων, ἀλλὰ καὶ ἐκ γυναικῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἄλλην ἀποστολὴν νὰ ἐκπληρώσωσι, καὶ ἐκ παίδων, οἵτινες ἔχουσιν ἀπαραίτητον ἀνάγκην συνδρομῆς καὶ προστασίας.

Αἱ ἀναπόφευκτοι αὗται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διαφοραὶ ὑπάρχουσι καὶ μεταξὺ τῶν λαῶν. Πάντες δὲν διατελοῦσιν ὑπὸ ἐξ ἴσου εὐνοϊκοὺς ὅρους. Οἱ μὲν ζῶσιν ὑπὸ κλίματα εὐκρᾶ, ἔνθα ἡ φύσις ὑποχρεοῖ αὐτοὺς νὰ ἐργάζωνται ἀδιακόπως πρὸς ζωάρκειαν, ἀμείβουσα ἅμα ἀφθόνως τοὺς κόπους των· ἕτεροι κατοικοῦσιν εἰς χώρας παγεράς, μόλις δὲ κατορθοῦσι μετὰ πολλοῦ κόπου νὰ ποριζῶνται τὰ πρὸς συντήρησίν των ἐπιτήδεια· ἄλλοι δέ, διαιτώμενοι παρὰ τοὺς τροπικούς, ζῶσιν ἀκόπως, καθ' ὅτι ἡ φύσις δαψιλῶς μεριμνᾷ περὶ τῶν ἀναγκῶν των. Οἱ ὀρεινοὶ λαοί εἰσι συνήθως λιτότεροι καὶ ῥωμαλεώτεροι τῶν πεδινῶν. Πᾶσαι αὗται αἱ ἀνισότητες πηγάζουσιν ἐξ ἀφορμῶν, ἃς ὥρισεν ὁ Δημιουργός, ὁ ἄνθρωπος δὲ ἀριδήλως δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τὰς ἐξαφανίσῃ. Συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἐνόσῳ ὑπάρχουσι δύο πόλοι καὶ εἷς ἰσημερινός, ἥλιος καὶ σκιά, καύσων καὶ ψῦχος, γαῖαι γόνιμοι καὶ γαῖαι ἄγονοι, θὰ ὑπάρχωσι καὶ φυσικαὶ ἀνισότητες μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, ὅπως καὶ μεταξὺ τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν.

Φανταστικόποι τινὲς παρεγνώρισαν ἐνίοτε τὸ παγκόσμιον τοῦτο σύστημα, ὠνειροπόλησαν δὲ καταστάσιν πραγμάτων ἐπιτρέπουσαν τὴν ἐντελῆ μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων πλασμάτων ἰσότητα. Τὰ ὄνειρα ταῦτά εἰσιν ἀναμφιβόλως εὐγενῆ καὶ γενναιόφρονα ἐν μέρει, ὡς ἀνταποκρινόμενα εἰς αἴσθημα ἐγγενὲς παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, ἐξωθοῦν αὐτὸν πρὸς τὴν ἰσότητα· ἀλλ' ἐν μέρει εἶνε καὶ ἐπικίνδυνα, διότι ἐμπνέουσιν εἴς τινας τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ἰδανικὴ αὕτη ἰσότης δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ βιαίων μέσων. Πράγματι δὲ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἰσότητος συνέβησαν κατὰ τὸ παρελθόν, καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας προσέτι, ἀναστατώσεις, σκοπὸν ἔχουσαι οὐχὶ τὴν χειραφέτησιν τοῦ ἀτόμου διὰ τῆς παροχῆς μείζονος, ἀληθοῦς καὶ ὑγιοῦς ἐλευθερίας, ἀλλὰ τὴν ἐξέγερσιν τῆς ἀπληστίας πρὸς ἁρπαγὴν τοῦ καρποῦ τῆς ἐργασίας τοῦ ἄλλου. Κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἰδίως ὑπάρχουσιν ὁμάδες ἀνθρώπων, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν ***κομμουνιστῶν*** ἢ ***μηδενιστῶν***, οἵτινες ἐπιδιώκουσι τὴν ἀνατροπὴν τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν, τὴν κατάργησιν τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἰδιοκτησίας, τὴν πτῶσιν τῶν ἀτομικῶν καὶ τῶν ἀθροιστικῶν ἐλευθεριῶν πρὸς ἐγκατάστασιν τῆς τοιαύτης πλήρους ἰσότητος. Εἰσὶ ταῦτα δόγματα ἀπαίσια, ὧν ἡ ἐφαρμογὴ ἀείποτε ἀπήτησε σωρεὸς ἐρειπίων καὶ πτωμάτων καὶ τὰ ὁποῖα, ἐὰν εὐτυχῶς δὲν ἀπεκρούοντο ὑπὸ τῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν, ἤθελον μεταβάλει τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀνήμερα θηρία.

Ὄχι, ἡ ἰσότης ἣν ὁ ἄνθρωπος ποθεῖ δὲν εἶνε ἡ τοῦ μηδενός. Δὲν συνίσταται εἰς ἰσοπέδωσιν, ἐξαναγκάζουσαν τοὺς ἰσχυροὺς καὶ νοήμονας, τοὺς ἐργατικοὺς καὶ οἰκονόμους νὰ ἐξισωθῶσι μετὰ τῶν ἀσθενῶν καὶ ἁπλῶν τῷ πνεύματι, μετὰ τῶν ὀκνηρῶν καὶ ἀσώτων. Δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐνυπάρχοντος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ πόθου τῆς τελειοποιήσεως. Δὲν ἀξιοῖ νὰ πράξῃ τὸ ἀδύνατον, ν' ἀνατρέψῃ τὴν καθιερωθεῖσαν ὑπὸ τῆς φύσεως τάξιν, νὰ μεταβάλῃ τὰ κλίματα καὶ τὴν σειρὰν τῶν ὡρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἡ ἀληθής, ἡ μόνη ἰσότης, ἥτις δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ἥτις ἔχει ἀρκετὸν κάλλος, ὥστε νὰ σαγηνεύῃ τὰ σώφρονα καὶ θετικὰ πνεύματα, εἶνε ἡ ***ἰσότης τῶν δικαιωμάτων***.

Ἰσχυρίσθησάν τινες ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἴσοι. Τὸ τοιοῦτο δὲν εἶνε ἐπακριβῶς ἀληθές. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι τινὲς γεννῶνται ὑπὸ συνθήκας πλούτου καὶ ὑγείας εὐνοϊκωτέρας ἢ ἄλλοι. Τὸ τέκνον πλουσίας ἢ εὐπόρου οἰκογενείας θὰ τύχῃ πολὺ περισσοτέρων μεριμνῶν καὶ εὐκολιῶν περὶ τὴν ἀνατροφήν του ἢ τὸ τέκνον οἰκογενείας πτωχῆς. Ἀλλὰ πρέπει τάχα, ὅπως ζητοῦσί τινες ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν ἰσότητα, νὰ παραλαμβάνωνται τὰ τέκνα ἐκ τῶν γονέων των καὶ ν' ἀνατρέφωνται πάντα ὁμοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον; Καὶ πρὸς ποίαν μητέρα ἢ πρὸς ποῖον πατέρα θὰ ἐτόλμων νὰ ἀποτείνωσι τόσῳ σκληρὰν πρότασιν; Καὶ πιστεύουσιν ὅτι εἶνε δυνατὸν τάχα ν' ἀντικατασταθῶσιν αἱ τρυφεραὶ τῆς στοργῆς μέριμναι, δι' ὧν καὶ τὸ πτωχότατον παιδίον συνηθέστατα περιβάλλεται ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἑστίᾳ;

Παρατηρητέον ἄλλως τε ὅτι ἡ κοινωνικὴ θέσις τῶν γονέων, καὶ τοι ἐπιδρῶσα ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ τέκνου, δὲν εἶνε ἀφορμὴ σταθερὰ ἀνισότητος. Ἡ φύσις διανέμει τὰ δῶρά της μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς τὸν πλοῦτον ἢ τὴν πτωχείαν των. Τὸ τέκνον τοῦ ἐνδεοῦς πολλάκις εἶνε κάλλιον πεπροικισμένον διὰ χαρισμάτων σωματικῆς ῥώμης καὶ διανοίας ἢ τὸ τοῦ πλουσίου. Τὸ πρῶτον ἠναγκασμένον νὰ ἐργάζηται διὰ νὰ ζῇ, πολλάκις κατορθοῖ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν εὐπορίαν καὶ εἰς τὸν πλοῦτον· ἐνῷ τὸ δεύτερον συνειθισμένον εἰς τὴν ὑπερβολικὴν μαλθακότητα, ὑποκείμενον εἰς πάντας τοὺς πειρασμοὺς τῆς ὀκνηρίας, τρέχει τὸν κίνδυνον νὰ καταστῇ ἄνθρωπος ἄχρηστος καὶ νὰ κατασπαταλήσῃ τὴν πατρικήν του περιουσίαν. Τοιαῦτα παραδείγματα εἰσι συχνότατα.

Τοῦτο πρὸ πάντων πρέπει νὰ ζητῶμεν, ὅτι οἱ πλούσιοι νὰ μὴ ἀπολαύωσι πλειόνων δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν ἢ οἱ πτωχοί, ἐν ἄλλοις λόγοις, ***νὰ εἶνε πάντες ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου.*** Τὸ ἀξίωμα τοῦτο δὲν ἐφηρμόσθη πάντοτε εἰς τὴν χώραν μας, ὑπάρχουσι δὲ Κρᾶτη, ἔνθα ὁ νόμος καθιεροῖ ἀκόμη ἀνισότητας κοινωνικῶν τάξεων. Ὑπῆρξαν καὶ παρ' ἡμῖν, ὑπάρχουσι δὲ ἀκόμη ἀλλαχοῦ, οἱ ***εὐγενεῖς***, οἵτινες ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν, δικαιώματι γένους, τίθενται ὑπεράνω τῶν

λοιπῶν ἀνθρώπων, διοικοῦσιν αὐτούς, εἰσπράττουσιν ἐξ αὐτῶν φόρον πρὸς ἀτομικήν των χρῆσιν, οὐδεμίαν αἰσθάνονται ἀνάγκην νὰ ὦσιν ἱκανοί, φιλόπονοι, ἔντιμοι, ἀφοῦ ὁ νόμος τάσσει αὐτοὺς εἰς θέσιν προνομιοῦχον καὶ δὲν εἶνε ἐκτεθειμένοι, ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, εἰς τοὺς κινδύνους καὶ τὰς περιπετείας τοῦ βίου. Τοιαῦτα ***προνόμια*** βαθέως τιτρώσκουσι τὸ αἴσθημα τῆς δικαιοσύνης· προσκρούουσιν εἰς τὴν ***ἀστικὴν καὶ πολιτικὴν ἰσότητα***, ὀφείλουσιν ἄρα νὰ ἐκλείπωσι, καὶ οἱ λαοί, παρ' εἰς εἰσέτι διατηροῦνται, ἀποκλίνουσιν ὑπὲρ τῆς καταργήσεως αὐτῶν.

Δεύτερον δὲ πρέπει ν' ἀπαιτῶμεν, ἐν ὀνόματι τῆς ἰσότητος, ὅπως τὸ ἔθνος προσπαθῇ νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς πολίτας πρόχειρα τὰ μέσα πρὸς ἐπανόρθωσιν, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν, τῆς ἀνισότητος τῶν κοινωνικῶν ὅρων. Κυριώτατον δὲ καὶ τελεσφορώτατον τῶν τοιούτων μέσων εἶνε ἡ ***ἐκπαίδευσις***. Τὸ τέκνον τοῦ πτωχοῦ, ἐὰν εἶνε πεπαιδευμένον, ἐξασφαλίζει μέλλον εὐδαιμονέστερον ἢ τὸ τέκνον τοῦ πλουσίου, ἐὰν εἶνε ἀμαθές. Ἡ ἀπόλυτος ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει ἰσότης εἶνε προφανῶς ἀδύνατος, διότι ὅλα τὰ παιδία δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν διανοητικὴν ἱκανότητα καὶ δὲν δύνανται νὰ καταναλίσκωσι τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα εἰς τὴν σπουδήν. Ἀλλ' ὑπάρχουσι γνώσεις ἀναγκαῖαι, τὰς ὁποίας πάντες πρέπει νὰ κατέχωσι· περὶ τοῦτο δὲ καθῆκον ἔχει τὸ ἔθνος νὰ ἐφορεύῃ.

Ἡ ἰσότης ἀπαιτεῖ προσέτι ὅπως πάντα τὰ στάδια ὦσι προσιτὰ εἰς πάντας τοὺς πολίτας. Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας πρέπει νὰ εἶνε ἴση δι' ὅλους. Δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ἐπαγγέλματα προσιτὰ μόνον εἰς ὀλίγους τινάς· λόγου χάριν, δὲν πρέπει νὰ παραδεχώμεθα ὅτι διὰ νὰ γείνῃ τις δικηγόρος ἢ σιδηρουργὸς πρέπει νὰ εἶνε υἱὸς δικηγόρου ἢ σιδηρουργοῦ, ἢ ὅτι διὰ νὰ ἐξασκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ φαρμακοποιοῦ πρέπει νὰ εἶνε δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἄλλων φαρμακοποιῶν. Αἱ μόναι ἐπιφυλάξεις, ἃς τὸ ἔθνος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προβάλλῃ ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἐπαγγελμάτων, εἶνε αἱ ὑπαγορευόμεναι ὑπὸ τῆς δημοσίας ἠθικῆς ἢ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ τάξεως. Τὰ δὲ ὑπουργήματα τοῦ Κράτους πρέπει ν' ἀπονέμωνται εἰς τοὺς ἔχοντας ἀξίαν, χωρὶς ποσῶς νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ἡ γέννησις καὶ ἡ περιουσία τῶν ἐπιζητούντων αὐτὰ πολιτῶν.

Καὶ εἰς τὰ δικαστήρια ὡσαύτως οἱ πολῖται πρέπει νὰ εἶνε ἴσοι. Καὶ ὁ πτωχὸς ὡς ὁ πλούσιος πρέπει νὰ εὑρίσκῃ τὸ δίκαιόν του. Ἡ κοινωνικὴ θέσις οὐδόλως πρέπει νὰ ἐπιδρᾷ ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου.

Ἡ ἰσότης τῶν δικαιωμάτων εἶνέ τι ἀνύπαρκτον ἄνευ τῆς ***ἰσότητος τῶν καθηκόντων***. Πάντες οἱ πολῖται ἔχουσι καθήκοντα νὰ ἐκπληρώσωσιν ἀπέναντι τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς πατρίδος. Πρὸς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του ὁ πολίτης ὀφείλει νὰ χορηγῇ τὴν τροφήν, νὰ παρέχῃ τὴν συντήρησιν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν· οὐδεὶς δύναται ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ καθήκοντος τούτου, τοῦ ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τῆς φύσεως. Πρὸς τὴν πατρίδα του δὲ ὀφείλει νὰ προσφέρῃ τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν καὶ τοὺς φόρους· ἕκαστος εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ ἐκπληρῶῃ τὸ καθῆκον τοῦτο ἀναλόγως πρὸς τὴν ἱκανότητα καὶ τοὺς πόρους του. Ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις ταύτας ὁ νόμος, διὰ νὰ εἶνε δίκαιος, πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται ἐφ' ὅλων οὐχὶ κατὰ τρόπον ***ὁμοιόμορφον***, διότι ἡ κατάστασις τῶν ἀτόμων διαφέρει, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ***ἴσον***, τουτέστιν ἐν τῷ μέτρῳ, καθ' ὃ ἕκαστος δύναται νὰ συνεισφέρῃ ἐν παραβολῇ πρὸς τοὺς ἄλλους.

Ἡ ***πολιτικὴ ἰσότης*** ἀπαιτεῖ ὅπως οὐ μόνον πάντες οἱ πολῖται δικαιῶνται νὰ ἐκπληρῶσι τὰς δημοσίας λειτουργίας (νὰ ὦσι δηλαδὴ ***ἐκλέξιμοι***), ἀλλὰ καὶ νὰ δικαιῶνται ἐπίσης νὰ ἐκφέρωσι γνώμην ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διευθύνσεως τῶν ὑποθέσεων τῆς χώρας. Τὴν θέλησίν των δὲ ἐκφράζουσι διὰ τῆς ψήφου.

Εἴς τινας χώρας δὲν παραδέχονται τὴν τοιαύτην ἰσότητα. Φρονοῦσιν, ἐπὶ παραδείγματος, ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου δὲν πρέπει ν' ἀνήκῃ εἰμὴ εἰς τοὺς ἔχοντας περιουσίαν τινὰ καὶ πληρώνοντας εἰς τὸ δημόσιον φόρον μέχρις ὡρισμένου ποσοῦ, καλουμένου δὲ ἐν ταῖς ῥηθείσαις χώραις ***ἐκλογικὸν τίμημα***. Ἡ δικαιολογία τὴν ὁποίαν προβάλλουσι πρὸς τοῦτο εἶνε ὅτι οἱ ἀκτήμονες δὲν ἐνδιαφέρονται ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τῶν ὑποθέσεων τοῦ Κράτους καὶ ὅτι ἡ πρὸς αὐτοὺς παροχὴ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἤθελεν ἐπιφέρει κοινωνικὴν ἀναστάτωσιν. Ἀλλαχοῦ δὲ παραχωροῦσι τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εἰς μόνους τοὺς πολίτας τοὺς γινώσκοντας ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ ἀμαθὴς δὲν δύναται νὰ κρίνῃ ἐν ἐπιγνώσει περὶ τῶν κοινῶν.

Ὁ τελευταῖος οὗτος περιορισμὸς εἶνε βεβαίως μᾶλλον δεδικαιολογημένος ἢ ὁ πρῶτος· ἀλλ' εἰς χώραν πεφωτισμένην, ἔνθα ὑπάρχει ἡ ἰσότης ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἰσότης καὶ ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου. Αἱ μᾶλλον προηγμέναι χῶραι, καὶ ἰδίως αἱ δημοκρατούμεναι, ἠσπάσθησαν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ τὴν ***καθολικὴν ψηφοφορίαν***, δηλαδὴ τὸ σύστημα τοῦ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα ἕκαστος πολίτης νὰ ἐκφράζῃ τὴν γνώμην περὶ τῶν κοινῶν, εἴτε ἐκλέγων τοὺς ἀντιπροσώπους εἰς οὓς ἔχει ἐμπιστοσύνην, εἴτε ἀποφαινόμενος ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα καθυποβάλλονται εἰς τὸν λαὸν διὰ νὰ ἐγκρίνῃ ἢ ἀπορρίψῃ αὐτά.

Διατείνονταί τινες ὅτι ἡ προκύπτουσα ἐκ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας ἰσότης εἶνε ἀξιοκατάκριτος· ὅτι προτιμότερον εἶνε νὰ χορηγῆται εἰς τὸν ἀνεπτυγμένον, εἰς τὸν ὀξυδερκῆ, εἰς τὸν γινώσκοντα κατὰ βάθος τὰ κοινά, δικαίωμα μεγαλείτερον ὡς πρὸς τὴν ψῆφον, ἢ εἰς τὸν ἧττον πεπαιδευμένον, ἧττον νοήμονα, ἧττον ἐνήμερον εἰς τὰ τῆς Πολιτείας. Ὅτι εἶνε ἀφροσύνη το ἀναθέτειν εἰς τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν τὴν κρίσιν ἐπὶ κυβερνητικῶν ζητημάτων πολλάκις δυσχερεστάτων, ἐφ' ὧν διατρέχει συχνάκις τὸν κίνδυνον νὰ πλανηθῇ· ὅτι ἐν ἑνὶ λόγῳ «κάλλιον νὰ ζυγίζωνται αἱ ψῆφοι παρὰ ν' ἀριθμῶνται».

Τὰ τοιαῦτα δόγματα ὅμως θὰ ἦγον εἰς τὴν μᾶλλον ἐπαχθῆ ἀνισότητα. Ἐν πρώτοις θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ἐπίσημος κατάταξις τῶν ἀνθρώπων κατὰ διανοητικὴν ἱκανότητα διὰ νὰ χορηγηθῇ δικαίωμα εἰς τοὺς μὲν μεγαλείτερον ἢ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἐπειδὴ ὁ τυχὼν μετριόφρων πολίτης κατανοεῖ πολλάκις κάλλιον τὸ συμφέρον τῆς χώρας ἢ ὁ ἄλλος ὁ ἔχων τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἐμβαθύνει εἰς τὴν πολιτικήν. Ἔπειτα οἱ νοήμονες καὶ οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὰς λεγομένας ***διευθυνούσας τάξεις***, ἐξασκοῦσιν ἤδη φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐπίδρασιν ἀρκούντως μεγάλην ἐπὶ τῶν κοινῶν, ὥστε δὲν εἶνε ποσῶς ἀνάγκη νὰ παραχωρηθῇ αὐτοῖς διπλοῦν ἢ τριπλοῦν δικαίωμα ψήφου.

Ἕτερον ζήτημα ἀπασχολοῦν σφόδρα τὰς νεωτέρας κοινωνίας εἶνε ἡ ἐν αὐτῇ θέσις τῶν γυναικῶν ὑπὸ ἀστικὴν εἴτε ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν. Πρέπει νὰ ἔχωσιν ἄρά γε ἀπολύτως τὰ αὐτὰ μετὰ τῶν ἀνδρῶν δικαιώματα; Οἱ μὲν ἀποφαίνονται καταφατικῶς, καὶ ἀπαιτοῦσι τὴν λεγομένην ***χειραφέτησιν τῆς γυναικός***. Ἕτεροι εἶνε ἐπιφυλακτικώτεροι, καίπερ δὲ ἀναγνωρίζοντες τὴν ἐν μέρει ὑπάρχουσαν ὀρθότητα εἰς τὰς νῦν ἀναφαινομένας ταύτας τάσεις, φρονοῦσιν οὐχ ἧττον ὅτι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶνται καὶ αἱ σεβαραὶ διαφοραί, ἃς ἔταξεν ἡ φύσις μεταξὺ τῶν δύο γενῶν.

Εἶνε ὁμολογούμενον ὅτι ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς συστολῆς αὐτῶν αἱ γυναῖκες πολλὰ ὑπέστησαν ἐκ τοῦ δεσποτισμοῦ τῶν ἀνδρῶν. Παρὰ τοῖς ἧττον πεπολιτισμένοις ἔθνεσι φέρονται πρὸς αὐτὰς ὡς πρὸς δούλας, ἀναθέτουσιν αὐταῖς τὰ μᾶλλον ἐπίπονα ἔργα καὶ τὰς ταλαιπωροῦσι διὰ παντοίων βαναύσων τρόπων. Καίτοι δὲ παρὰ τοῖς νεωτέροις λαοῖς ἡ θέσις τῆς γυναικὸς κατὰ πολὺ ἐβελτιώθη, εἰς πολλὰς ὅμως χώρας ἀληθῶς εὐκταῖον εἶνε νὰ γείνωσι σεβαραὶ μεταρρυθμίσεις, ὅπως ἡ γυνὴ καταλάβῃ τὴν πραγματικὴν θέσιν, ἣν ἡ φύσις ὥρισεν αὐτῇ, καὶ καταστῇ ἴση πρὸς τὸν ἄνδρα, ὅσον αἱ ἰδιότητες αὐτῆς τὸ ἐπιτρέπουσιν.

Φανερὸν εἶνε ὅτι ὁ ἀνὴρ ἔχει ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποστολὴν διάφορον τῆς γυναικός. Εἰς ἐκεῖνον ἀπόκεινται τὰ ἐκτὸς τοῦ οἴκου ἔργα, ἡ φροντὶς περὶ τῆς συντηρήσεως τῆς οἰκογενείας, οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ κακουχίαι τοῦ πολέμου. Εἰς ταύτην δὲ ἁρμόζουσι τὰ οἰκιακὰ ἔργα ἡ ἐπιμέλεια τῶν τέκνων, ἡ φροντὶς τῆς ἐξωραΐσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ οἴκου. Ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης τῆς ἀποστολῆς ἑκατέρου τῶν φύλων καταφαίνεται ὅτι ἀλλοῖα πρέπει νὰ εἶνε καὶ τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα αὐτῶν. Ὅπου ὅμως ἡ διαφορὰ δὲν εἶνε οὐσιώδης, πλήρης πρέπει νὰ ἐπικρατῇ μεταξὺ των ἰσότης.

Οὕτως, ἐν τῇ οἰκογενείᾳ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀρχηγός, τοιοῦτος δὲ φυσικὸς εἶνε ὁ ἀνήρ. Ἀλλ' ἐὰν ὁ πατὴρ ἀποθάνῃ ἢ ἀπουσιάζῃ, ἀπόκειται εἰς τὴν μητέρα ν' ἀναπληρώσῃ αὐτόν. Ὁ νόμος ὀφείλει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ν' ἀναγνωρίζῃ αὐτῇ τὰ ***αὐτὰ ἀστικὰ δικαιώματα***, τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ ἀνήρ, τὸ δικαίωμα δηλονότι τοῦ ἀγοράζειν, τοῦ πωλεῖν, τὸ δικαίωμα τοῦ μεριμνᾶν ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τῆς οἰκογενείας, τῆς εὐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων κτλ.

Ἐπίσης ὅταν τὰ τέκνα ἐνηλικιωθῶσιν, ἤτοι φθάσωσιν εἰς ἡλικίαν, καθ' ἣν πᾶν ἀνθρώπινον ὂν εἶνε ἱκανὸν ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ διευθύνηται ἐν τῷ βίῳ, τὰ θήλεα πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ αὐτὰ εἶα καὶ τὰ ἄρρενα δικαιώματα περὶ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐργασίας, εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς ἰδίας περιουσίας κλπ. Πρέπει δὲ νὰ ἔχωσιν ἴσην μοῖραν μετὰ τῶν ἀρρένων ἐν τῇ ***κληρονομίᾳ*** τῶν γονέων των.

Αἱ γυναῖκες ἐπίσης πρέπει νὰ δύνανται νὰ ἐξασκῶσι τὰ ἐπαγγέλματα, τὰ ὁποῖα προτιμῶσι νὰ ἐκλέγωσιν. Ὁσάκις εἶναι ἔγγαμοι, δὲν δύνανται βεβαίως νὰ ἐξασκῶσιν αὐτὰ ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν συζύγων των· ἀλλ' ὅτε εἶναι ἄγαμοι ἢ χῆραι, πρέπει νὰ εἶνε ἐλεύθεραι νὰ πράττωσιν ὅ,τι θέλουσιν, ἀπαραλλάκτως ὅπως ὁ νόμος ἐπιτρέπει τὸ τοιοῦτο εἰς τοὺς ἄνδρας. Οὐδεὶς λόγος ὑπαγορεύει νὰ καθιερωθῇ ἐνταῦθα ἀνισότης τις οἱαδήποτε, διότι καὶ αἱ γυναῖκες εἶνε ἐπίσης νοήμονες ὅσον οἱ ἄνδρες, ἐὰν δὲ ἡ νοημοσύνη των καὶ αἱ ὀρέξεις των τρέπωνται γενικῶς πρὸς ἀλλοίαν διεύθυνσιν, ἐὰν ἔχωσιν εἰδικὴν ἱκανότητα περισσοτέραν περί τινα ἔργα ἢ περὶ ἄλλα, εἶνε ἱκαναὶ νὰ τὰ ἀναγνωρίσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν. Κατὰ συνέπειαν ἄδικος θὰ ἦτο ὁ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας των.

Αἱ γυναῖκες ὀφείλουσιν ἄρα νὰ ἐξασκῶσι τὰ ***αὐτὰ πολιτικὰ δικαιώματα*** εἶα καὶ οἱ ἄνδρες; Γενικῶς οἱ μᾶλλον πεπολιτισμένοι λαοὶ δὲν τὸ παραδέχονται, πρέπει δὲ ν' ἀναγνωρισωμεν ὅτι αἱ φυσικαὶ διαφοραὶ δικαιολογοῦσι τὴν ἀνισότητα ταύτην. Ἡ γυνή, ἐξ αἰτίας τῶν ἀσχολιῶν της, ἀδυνατεῖ νὰ ἐκπληροῖ τακτικῶς τὰ καθήκοντα τοῦ δημοσίου βίου. Παραλείποντες τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἥτις προφανῶς ἀπό-

κειται εἰς τοὺς ἄνδρας, ἐρωτῶμεν ἐὰν ἠδύνατο ἡ γυνὴ νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸν οἶκόν της καὶ νὰ παραμελῇ τὰ τέκνα της διὰ νὰ συχνάζῃ εἰς τὰς πολιτικὰς ὁμηγύρεις; Ἡ οἰκιακὴ εἰρήνη δὲν θὰ ἐζημιοῦτο ἄρά γε ἐκ τούτου; Ἐὰν δὲ ἡ γυνὴ ἤθελεν ἔχει δικαίωμα ψήφου, θὰ εἶχε καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλεξίμου, τουτέστι θὰ ἠδύνατο νὰ καλῆται, ὅπως καταλαμβάνῃ δημόσια ὑπουργήματα καὶ νὰ διευθύνῃ τὸ Κράτος. Τοιαύτη λοιπὸν εἶνε ἡ ἀληθὴς ἀποστολή της; Ἐπιτρέπονται περὶ τούτου σεβαρώταται ἀμφιβολίαι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ λαοὶ οἱ ἀνακηρύξαντες ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ ἀκεραιότητι τὴν *ἀστικὴν ἰσότητα τῆς γυναικός*, ἀκόμη δὲν ἀνεγνώρισαν αὐτῇ τὴν πολιτικὴν ἰσότητα. Ἡ μεγάλη τῶν γυναικῶν πλειονότης δὲν ἐπιζητεῖ αὐτήν· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· καθ' ὅτι συναισθάνονται ὀρθῶς καὶ σωφρόνως ὅτι δὲν ἔχουσιν ἁρμοδιότητα διὰ τὸν πολιτικὸν βίον καὶ ὅτι ἀντὶ νὰ αὐξήσωσι τὸ ἐν τῇ κοινωνίᾳ κράτος αὐτῶν, τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὴν χάριν αὐτῶν καὶ τὴν πρᾳότητα, διὰ τῆς ἰσότητος τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων θὰ ἔβλεπον αὐτὸ ἐπαισθητῶς ἐλαττούμενον.

Η ΚΟΙΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ
ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ κοινὴ τῶν παίδων καὶ τῶν κορασίων ἐκπαίδευσις εἶνε ἴσως τὸ μᾶλλον ἐκπληκτικὸν διὰ τοὺς Εὐρωπαίους φαινόμενον ἐν Ἀμερικῇ. Βεβαίως δὲν εἶνε ἄγνωστα τὰ μικτὰ σχολεῖα ἐν Εὐρώπῃ, ἔχομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐν Γαλλίᾳ ἀρκετὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' ἐνῷ παρ' ἡμῖν θεωρεῖται τὸ μικτὸν σχολεῖον ὡς ἴδρυμα τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης, ἀνεκτὸν δὲ μόνον ὀσάκις ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ προσωπικοῦ καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἐφαρμογὴν παντὸς ἄλλου συστήματος, ἐν Ἀμερικῇ εἶνε ἀποδεκτόν, ἀνεγνωρισμένον καὶ προτιμώμενον παρὰ τῆς πλειονότητος τῶν πεφωτισμένων. Τὰ μικτὰ σχολεῖα πολλαπλασιάζονται, ἀναπτύσσονται, βαθμηδὸν δὲ κατακτῶσι τὰ διάφορα μέρη τῆς χώρας, ὥστε μετ' οὐ πολὺ τὰ σχολεῖα, ἔνθα οἱ παῖδες καὶ τὰ κοράσια ἐκπαιδεύονται χωριστά, δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον ἐν Ἀμερικῇ, εἰμὴ ὡς ἐξαίρεσις. Τό γε νῦν ἰσχύουσιν αὐτόθι πάντα τὰ συστήματα καὶ πάντες οἱ διάμεσοι βαθμοί, ἀπὸ τοῦ ἀπολύτου χωρισμοῦ τῶν δύο φύλων, τοῦ ὑπάρχοντος ἐν Γαλλίᾳ, μέχρι τῆς πλήρους συνεκπαιδεύσεως τῶν δύο φύλων καθ' ἅπαντα τὰ στάδια τῆς διδασκαλίας καὶ ἐν ἀπεριορίστῳ ἐλευθερίᾳ συμπεριφορᾶς. Ὅθεν εὔκολος ἀποβαίνει ἡ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐπισταμένη μελέτη, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ διαρκῶς αὐτὸ ἐξετάζεται καὶ ἐμβριθέσταται συζητεῖται παρὰ τῶν Ἀμερικανῶν. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἡμεῖς περιοριζόμεθα ὑποδεικνύοντες τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῆς τοιαύτης ἐργασίας.

Ἡ κοινὴ ἐκπαίδευσις ἐν Ἀμερικῇ ἤρξατο ἀπὸ τοῦ στοιχειώδους δημοτικοῦ σχολείου, ἔνθα καὶ γενικώτερον εἶνε παραδεδεγμένη, διότι ἐκεῖ παρουσιάζει αὕτη καὶ τὰ ὀλιγώτερα ἄτοπα. Τὰ μαθήματα κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην εἶνε τὰ αὐτὰ περίπου καὶ διὰ τὰ δύο γένη· τόσον τὰ παιδία ὅσον καὶ τὰ κοράσια διδάσκονται ἐν αὐτῇ ἀνάγνωσιν, γραφήν, ἀριθμητικὴν καὶ ὀλίγην γραμματικήν, ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν[1]. Τὰ ἄτοπα δὲ τὰ δυνάμενα νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς ἐλευθέρας ἐπιμιξίας τῶν δύο φύλων ὁμολογητέον ὅτι δὲν ἐπακολουθοῦσι κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἡλικίας ἀπὸ 7 μέχρι 13 ἐτῶν. Βεβαίως πολλοὶ γονεῖς ἐν κοινωνίᾳ ὀλιγώτερον δημοκρατικῇ θὰ εὕρισκον ἐπίμεμπτον τὴν σχέσιν τῶν θυγατρίων αὐτῶν μετὰ τῶν ἀρρένων παίδων τῆς συνοικίας, ἀλλὰ τὴν δυσπιστίαν αὐτῶν θὰ ἐξήγειρεν ἡ ἀνισότης τῆς κοινωνικῆς θέσεως ἢ τῆς ἀνατροφῆς μᾶλλον παρὰ ἡ διαφορὰ τοῦ φύλου. Ὁπωσδήποτε ὑπάρχει ὁμοφωνία σχεδὸν ἀπόλυτος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐν Ἀμερικῇ. Εἴς τινας πόλεις, ἔνθα ἐπικρατοῦσι τάσεις συντηρητικαί, οἷον ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, Βοστώνῃ καὶ Φιλαδελφείᾳ, ὑπάρχουσιν ἀκόμη δημοτικά τινα σχολεῖα ἰδιαίτερα δι' ἕκαστον φῦλον, πλὴν τοιαῦτα σχολεῖα εἶνε τὰ ἱδρυθέντα ἀρχικῶς. Τὰ νεωστὶ ἱδρυθέντα ἔχουσι κοινὴν τὴν διδασκαλίαν τῶν δύο φύλων. Ἐν ταῖς Δυτικαῖς δ' ἐπαρχίαις δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα παρεκτὸς τῶν τελευταίων τούτων.

Καθ' ὅσον αὐξάνει ἡ ἡλικία τῶν παίδων, τὸ ζήτημα περιπλέκεται καὶ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ συστήματος τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπαντῶσι πλείονας πολεμίους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀμερικῇ. Ἐν τούτοις ὁ ἀριθμὸς τῶν μικτῶν σχολείων ὁσημέραι πληθύνεται, οὐ μόνον τῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνωτέρας. Τὸ περίεργον δὲ εἶνε ὅτι αἱ κατὰ τοῦ συστήματος ποσβαλλόμεναι ἀντιρρήσεις δὲν εἶνε οἷαι θὰ προὐβάλλοντο ἐν Γαλλίᾳ· ἀπ' ἐναντίας ἐπικαλοῦνται λόγους ἠθικοὺς οἱ ἀναλαμβάνοντες τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν.

Καὶ τοῦτο διότι ἐν Ἀμερικῇ ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ τὸ σχολεῖον εἶνε πάντοτε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἡ εἰκὼν τῆς κοινωνίας. Δύο δέ τινα διακρίνουσιν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἴσως τὴν ἀμερικανικὴν κοινωνίαν ἀπὸ τῆς γαλλικῆς ἢ ἀπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς δυνατὸν εἰπεῖν: αἱ σχέσεις μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἕκαστος ὑποχρεοῦται νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ νὰ προστατεύσῃ ἑαυτόν.

[1] Ὁ κ. Βουϊσσὼν ἐκ τῇ ἐκθέσει του παραπονεῖται ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς ραπτικῆς εἶνε παρημελημένη ἐν Ἀμερικῇ. Ἡ ἀντίρρησις εἶνε σπουδαία· ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς τὰ σχολεῖα εἰσαγωγῆς τῆς διδασκαλίας τῶν χειρωνακτικῶν τεχνῶν, βεβαίως ἡ ἔλλειψις θὰ θεραπευθῇ, καθότι φυσικὸν εἶνε τὰ κοράσια νὰ μανθάνωσι τὴν ραπτικήν, ἐνῷ τὰ ἄρρενα θὰ προτιμῶσι τὴν σιδηρουργικὴν ἢ τὴν ξυλουργικήν.

Ἡ ἐλευθερία, ἧς ἀπολαύουσιν αἱ Ἀμερικανίδες, καὶ ἰδίως αἱ νεάνιδες, εἶνε παροιμιώδης, πράγματι δὲ μᾶς φαίνεται θαυμαστή. Ἡ νεαρὰ Ἀμερικανὶς ἐξέρχεται μόνη, ταξειδεύει μόνη, συνάπτει σχέσεις μεθ' οἱουδήποτε ἐπιθυμεῖ καὶ οὐδαμῶς στενοχωρεῖται συναναστρεφομένη νέους καὶ οὐχὶ νεάνιδας. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητον εἶνε τὸ σέβας, οὗτινος πάντοτε τυγχάνει. Ὁπουδήποτε καὶ ἂν ὑπάγῃ, προσφέρονται πάντες πρὸς αὐτὴν μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς ἀβροφροσύνης. Εἰς τὸν σιδηρόδρομον, εἰς τὸ θέατρον, πανταχοῦ ἐγείρεται ἕκαστος καὶ παραχωρεῖ αὐτῇ τὴν καλλιτέραν θέσιν ἁπλούστατα, ὡς χρέος ὑπαγορευόμενον ὑπὸ τῆς στοιχειώδους καλῆς ἀνατροφῆς. Οὐαὶ δὲ εἰς τὸν αὐθάδη, ὅστις ἤθελε τολμήσει ν' ἀσεβήσῃ πρὸς αὐτήν!

Παραδόξως δὲ αἱ ἕξεις αὗται ἐπικρατοῦσι καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς χώρας τὰς μὴ διακρινομένας ἐπὶ αὐστηρότητι ἠθῶν. Ἀμερικανὸς ἀξιωματικός, ζήσας ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν Νέᾳ Ὀρλεάνῃ, ὁ λοχαγὸς Χαΐς, ἡμέραν τινὰ ζοφερῶς μοι περιέγραψε τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῆς πόλεως ταύτης, ἧς οἱ κάτοικοι ἦσαν διεφθαρμένοι ἐκ τοῦ κλίματος, ἐκ τῆς δουλείας καὶ ἐκ τῆς ἐπιμιξίας τῶν διαφόρων φυλῶν. «Ἐν τούτοις, μοὶ ἔλεγε, πᾶσα νεᾶνις δύναται νὰ ἐξέλθῃ ὁλομόναχη εἰς οἱανδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτός, χωρὶς οὐδεὶς νὰ τὴν πειράξῃ εἰς τὸ παραμικρόν.— Πῶς εἶνε δυνατὸν αὐτό, ἀνέκραξα, ἀφοῦ τὰ ἤθη εἶνε οἷα μοὶ τὰ παριστᾶτε; — Δὲν λείπει ἴσως ἡ κακὴ πρόθεσις ἀπὸ πολλούς, ἀπήντησε· γνωρίζουν ὅμως ὅτι, ἐὰν ἀπεπειρῶντο νὰ τὴν πραγματοποιήσωσιν, ὁ πρῶτος τυχὸν θὰ ἐθεώρει χρέος του νὰ τοὺς πεταξῇ τὰ μυαλά!»

Ἄλλως τε ἡ ἀμερικανικὴ ἐκπαίδευσις ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἠθικῆς προφυλάξεως τοῦ παιδίου, ἀκολουθεῖ μέθοδον ὅλως ἀντίθετον τῆς ἡμετέρας. Αἱ προσπάθειαι, ἃς ἡμεῖς καταβάλλομεν ὅπως ἀποσοβήσωμεν τοὺς πειρασμοὺς ἀπὸ τῶν παιδίων τῶν δύο φύλων, ἐκεῖ χρησιμοποιοῦνται ὅπως καταστῶσιν αὐτὰ ἱκανὰ ν' ἀντέχωσιν εἰς αὐτούς. Εἰς τὸ ἰδικόν μας σύστημα τῆς ἀνατροφῆς οὐδαμῶς ἔχουσι πεποίθησιν. «Εἰς μάτην κοπιάζετε, λέγουσι· δὲν δύνασθε ν' ἀποφύγητε ἀπολύτως τὰς περιστάσεις τοῦ κακοῦ, τὰ τέκνα σας δὲ διατρέχουσι μεγαλείτερον κίνδυνον, διότι δὲν εἶνε προπαρεσκευασμένα. Ἔπειτα, κατ' ἀνάγκην μίαν ἡμέραν θ' ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐπιβλέψεως. Οἱ νέοι αὐτοί, οἵτινες ἐξέρχονται τοῦ ἐκπαιδευτηρίου, αἱ νεάνιδες, αἵτινες χειραφετοῦνται διὰ μιᾶς ὑπὸ τοῦ γάμου, πῶς θὰ εἶνε προητοιμασμένοι διὰ τοὺς ἀγῶνας τοῦ βίου; Δὲν εἶνε προτιμότερον νὰ παρασκευάζωνται διὰ τῆς βαθμιαίας παροχῆς ἀνεξαρτησίας, ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίτερον χορηγουμένης καὶ αὐξανομένης καθ' ὅσον προβαίνουσιν εἰς τὴν ἡλικίαν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταντῶσιν ἀνεπαισθήτως νὰ γίνωνται ἄνθρωποι;»

Θὰ ἐπανέλθωμεν βραδύτερον εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς φλογερᾶς εἰς τὴν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν πίστεως, ἥτις εἶνε τὸ χαρακτηριστικώτατον γνώρισμα τῆς τε ἀνατροφῆς καὶ τῆς κοινωνίας ἐν Ἀμερικῇ. Ὡς πρὸς τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ζήτημα, κατάδηλος εἶνε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐπ' αὐτοῦ σπουδαιότης τῆς ἐπιδράσεώς της. Ἐλεύσεται ἦμαρ, καθ' ὃ οἱ νέοι καὶ αἱ νεάνιδες θὰ συναντηθῶσιν ἐν τῷ βίῳ, ἡ στιγμὴ δ' ἐκείνη πιθανῶς νὰ μὴ εἶνε ἀκίνδυνος. Λοιπὸν ἂς παρασκευασθῶσιν ἀμέσως, ἐνόσῳ εὑρίσκονται ἀκόμη εἰς τὸ σχολεῖον καὶ εἶνε δυνατὴ ἡ ἐπιτήρησις καὶ ἡ διεύθυνσις τῆς διαγωγῆς των. Ἀφοῦ ἀνετράφησαν ὁμοῦ, οὐδὲν θὰ φανῇ αὐτοῖς παράδοξον· ἀπ' ἐναντίας διὰ τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐν ὡρισμένῃ τινὶ ἡλικίᾳ δημιουργεῖται ὁ κίνδυνος νὰ ἐξεγερθῶσι παρ' αὐτοῖς ἰδέαι βλαβεραί. Μέγα δ' εἶνε ἐκ τούτου τὸ κέρδος τῆς συμπεριφορᾶς, τῆς φυσικότητος καὶ τῆς σεβαρότητος παρ' ἀμφοτέροις τοῖς φύλοις. Παρὰ τοῖς νέοις ἐλαττοῦται πολὺ δι' αὐτοῦ τὸ ἄξεστον καὶ τὸ ἀπότομον, παρὰ ταῖς νεάνισι δὲ ἡ ψευδευαισθησία καὶ αἱ γελοῖαι ἰδέαι.

Ἐὰν ἡ ἐξέτασις ἦτο θεωρητική, ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν ἀμφιβολίαι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου· ἀλλὰ τὸ πόρισμα προκύπτει ἐκ πείρας μακρᾶς ἤδη καὶ παντοιοτρόπως ἐπαναληφθείσης. Πάντες οἱ διευθυνταὶ τῶν μικτῶν σχολείων, πάντες οἱ καθηγηταί, πάντες οἱ ἐπόπται, οὓς ἠρώτησα, τὴν αὐτὴν μοι ἔδωκαν ἀπάντησιν, ἐξαίροντες τὰ ἠθικοποιὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιμιξίας τῶν φύλων. Δι' αὐτοὺς ἀληθεύει πάντοτε τὸ ῥητὸν τοῦ Ἰωάννου-Παύλου: «Ἡ ἀρίστη ἐγγύησις τῆς καλῆς διαγωγῆς ἔν τινι σχολείῳ εἶνε ἡ κοινὴ ἐκπαίδευσις τῶν δύο φύλων· δύο ἄρρενα προφυλάττουσι δώδεκα κοράσια καὶ τἀνάπαλιν.»

«Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τὸ κυρίως λαϊκὸν σχολεῖον ὑπῆρξε πάντοτε τὸ μικτόν, ἔνθα φοιτῶσιν ὁμοῦ ἄρρενα καὶ κοράσια· αὐτὸ μόνον τὸ σχολεῖον εἶνε γνωστὸν εἰς τὰ τρία τέταρτα τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν τοῖς ἀγροτικοῖς διαμερίσμασιν, οἱ μαθηταὶ εἰσιν ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί, ἐξάδελφοι ἢ γείτονες· αἱ εὐεργετικαὶ ἐπιδράσεις τῆς οἰκογενείας συνεχίζονται ἐν τῷ σχολείῳ· οἱ ἰσχυρότεροι ἢ οἱ πρεσβύτεροι τῶν μαθητῶν συμβουλεύουσιν ἢ προστατεύουσι τοὺς νεωτέρους καὶ ἀσθενεστέρους. Διὰ τῆς ἁπλῆς καὶ ὑγιοῦς ταύτης μεθόδου οἱ μὲν παῖδες καθίστανται ἧττον τραχεῖς καὶ ἄξεστοι, τὰ δὲ

κοράσια ἀποκτῶσι μεῖζον θάρρος καὶ παρρησίαν. Οἱ νεαροὶ μαθηταὶ συχνάζουσιν εἰς τὸ σχολεῖον ἀπὸ τοῦ 5ου ἢ 6ου μέχρι τοῦ 16ου ἔτους τῆς ἡλικίας των, ὅτε ἀρχίζουσι τὰ καθήκοντα τοῦ ἐνεργοῦ βίου. Οὕτως ἁπλούστατα καὶ φυσικώτατα τὰ τέκνα τῆς χώρας ἐκείνης καθίστανται ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γινώσκοντες κάλλιον ἀλλήλους καὶ ἐκτιμώμενοι ἀμοιβαίως περισσότερον ἀφ' ὅσον συμβαίνει ἀλλαχοῦ. Ἡ κοινὴ καὶ ἡ ἰδιωτικὴ ἠθικὴ διατελεῖ εἰς κατάστασιν τὰ μάλιστα εὐάρεστον ἐν τοῖς ἀγροτικοῖς διαμερίσμασι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν[1].»

Ἐν Γαλλίᾳ δύναται νὰ προταθῇ κατὰ τῆς τοιαύτης κοινῆς ἐκπαιδεύσεως μαθητῶν τῶν δύο φύλων μέχρις ὡρισμένης τινὸς ἡλικίας ἡ ἐξῆς ἀκαταμάχητος ἀντίρρησις, ὅτι οἱ νεανίσκοι αὐτοὶ καὶ τὰ κοράσια τὰ συναναστρεφόμενα τόσον ἐλευθέρως πρὸς ἄλληλα, θὰ συνδεθῶσι δι' οἰκειότητος, ὁ ἔρως δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ προκύψῃ καὶ θὰ ἐπακολουθήσωσι συνοικέσια.

Καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἡ τοιαύτη συνέπεια φαίνεται ἐπίσης ἀναπόφευκτος· πλὴν ἀντὶ νὰ θεωρῆται ψεκτή, ἀπ' ἐναντίας ἐπιδοκιμάζεται. Ἡ ἀπὸ τοῦ σχολείου μνηστεία, ὅπου ὑπάρχουσι μυρίοι τρόποι πρὸς ἀμοιβαίαν κρίσιν, ὅπου οἱ νέοι καὶ αἱ νεάνιδες βλέπουσι διαρκῶς καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀλλήλους, ὅπου ἀπὸ κοινοῦ καταγίνονται εἰς διαφόρους σοβαρὰς ἀσχολίας, δὲν ἀποτελεῖ ἀρά γε ὡς πρὸς τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα μέσον ἀσφαλὲς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς σπουδῆς, τῆς παροδικῆς παραφορᾶς καὶ μυρίων ἄλλων αἰτίων συντελούντων εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἔκβασιν τῶν γάμων; «Ναί, ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης Ε. Σπράγκ (Sprague) ἔν τινι ἀγορεύσει ἐπὶ τῇ ἱδρύσει μικτοῦ ἐκπαιδευτηρίου, ναί, θὰ γεννηθῶσι δεσμοὶ συμπαθείας· τοὐλάχιστον τὸ ἐλπίζω· ἀλλ' ὑπὸ τίνας ἄλλας περιστάσεις θὰ ἦσαν οὗτοι εὐνοϊκώτεροι;» — «Τοῦτο κυρίως ἐξεταστέον, εἶπεν ὁ δόκτωρ Φαιαρτσάϊλδ (Fairchild), ἐὰν οἱ δεσμοί, ἐὰν αἱ ἀμοιβαῖαι ὑποσχέσεις, αἵτινες θὰ προκύψωσιν, ἠδύναντο νὰ συναφθῶσιν ὑπὸ συνθήκας, παρεχούσας πλείονας πιθανότητας περὶ ὡρίμου ἐκλογῆς καὶ ἑπομένως περὶ εὐδαίμονος συνοικεσίου.»

Τὸ περιεργότερον μέρος τοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου φακέλου εἶνε αἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος ἐκθέσεις τῶν μαθητῶν. Διότι οἱ Ἀμερικανοί, ὁπαδοὶ ἀείποτε τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, δὲν διστάζουσι νὰ ἐρωτῶσι καὶ τοὺς ἐνδιαφερομένους ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ συζήτησιν παιδαγωγικῶν ζητημάτων· καὶ δὲν παραδέχονται μὲν ἐνίοτε τὰς γνώμας των, φρονοῦσιν ὅμως ὅτι αὗται ἔχουσι μεγάλην ἀξίαν διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐξετάζουσι τὸ ζήτημα ἀπὸ ἀπόψεως ἀλλοτρίας ἐκείνης, ὑφ' ἣν τὸ ἐξετάζουσιν οἱ διδάσκαλοί των. Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει διδασκαλεῖον ἢ ἐκπαιδευτήριον ἀνώτερον, ὅπου νὰ μὴ ἐπραγματεύθησαν οἱ μαθηταὶ τὸ ζήτημα τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως. Παμψηφεὶ σχεδὸν οἱ ἐρωτηθέντες ἀποφαίνονται ὑπὲρ τοῦ ἀμερικανικοῦ συστήματος, τοῦθ' ὅπερ ἄλλως τε δὲν εἶνε ποσῶς ἐκπληκτικόν· ἀλλ' αἱ δικαιολογίαι τῆς προτιμήσεως εἶνε πολὺ σεβαρώτεραι τῶν περιεχομένων εἰς τὰς σπανίας ἐκθέσεις τῶν συνηγορούντων ὑπὲρ τῆς ἐναντίας γνώμης. Περίεργον ἰδίως εἶνε πόσον φυσικὴ φαίνεται εἰς τοὺς νεαροὺς μαθητὰς καὶ μαθητρίας ἡ ἰδέα, ἥτις φαίνεται τόσον ἀνοίκειος ἐν Γαλλίᾳ, περὶ μνηστείας μεταξὺ δύο συμμαθητῶν διαφόρων φύλων. «Ἀφοῦ τὰ μαθήματα καὶ τὰ ἄλλα σχολικὰ καθήκοντα οὐδαμῶς βλάπτονται ἐκ τούτου, λέγει ἡ ἔκθεσις νεανίδός τινος, δὲν εἶνε προτιμότερον νὰ συναφθῇ ἀμοιβαῖος δεσμὸς συμπαθείας μεταξὺ νέου καὶ νεανίδος ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐν τῷ σχολείῳ πειθαρχίας, ἔνθα ἀμφότεροι ἐπιδιώκουσι τὸν εὐγενῆ σκοπὸν τῆς ἀναπτύξεως τῶν διανοητικῶν αὐτῶν δυνάμεων καὶ τῆς ψυχῆς τὴν ἁγνότητα; Εἶνε προτιμότερον τάχα νὰ συναφθῇ ὁ τοιοῦτος δεσμὸς ὑπὸ τὰ ἐκθαμβωτικὰ φῶτα καὶ τὰς μεθυστικὰς εὐωδίας αἰθούσης χοροῦ[1];»

Ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ ζήτημα εἶνε ἤδη λελυμένον ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις. Τινὲς ἀληθῶς εἰσέτι ἀμφιβάλλουσιν· οὗτοι ὅμως σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εὑρίσκονται εἰς τὰς Μεσημβρινὰς ἢ Παραμεθορίους πολιτείας, ἐν Ἁγίῳ Λουδοβίκῳ, ἐν Βαλτιμόρῃ, ἔνθα ἡ δουλεία ἀφῆκεν ἴχνη, χαλαρώσασα τὰ ἤθη. Πολὺς ἐγένετο λόγος περὶ ὑπομνήματός τινος τοῦ κ. Χόσμερ, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Μισσουρίας, ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ κ. Βουϊσσών, περιλαμβάνοντος δὲ περιστατικά τινα ἐπιλήψιμα, ἐν μέρει ἀναδημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Παύλου Ζανὲ ἐν τῇ *Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων*. Πλὴν παρεκτὸς τοῦ ὅτι τὸ σύγγραμμα ἐκεῖνο εἶνε ἤδη παλαιὸν (ὡς ἐκδοθὲν τῷ 1894) καὶ ὅτι ἡ Μισσουρία ἦτο πολιτεία, ἐν ᾗ ἤκμαζεν ἡ δουλεία, δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὰ ἀναφερόμενα παρὰ τοῦ κ. Χόσμερ γεγονότα δὲν εἶνε τόσῳ πολὺ σεβερὰ καὶ ὅτι παρόμοια εὐκόλως ἀνευρίσκονται καὶ εἰς πάσας τὰς ἄλλας χώρας. Οὐδεὶς διατείνεται ὅτι οἱ νέοι καὶ τὰ κοράσια καθίστανται ἄγγελοι διὰ τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως, εἰς πάντα δὲ τὰ συστήματα ἐλλοχῶσιν οἱ κίνδυνοι. Πρόκειται νὰ ἐξακριβώσωμεν, ἐὰν ἐν τῇ κοινῇ τῶν παίδων ἐκπαιδεύσει ὑπάρχωσι πλείονες ἢ ἐλάσσονες κίνδυνοι. Οἱ

[1] Circulars of Education, 1883.

[1] *Θέματα Ἀμερικανῶν μαθητῶν*, σταχυολογηθέντα ὑπὸ τοῦ Buisson, σ. 439.

Ἀμερικανοὶ δὲ φρονοῦσιν ὅτι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν ἐλάσσονες.

Παρουσιάζεται ὅμως ἑτέρα τις δυσκολία, καθαρῶς πνευματική. Ἀρμόζει ἄρά γε, ὅπως τὰ μαθήματα ὦσι παρόμοια δι' ἀμφότερα τὰ φῦλα; Καὶ ἂν τὸ ζήτημα τοῦτο λυθῇ καταφατικῶς, προκύπτει ἄρά γε ὠφέλεια ἐκ τῆς κοινῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων τούτων; Ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐρωτήματος ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει, καθότι οἱ μαθηταὶ θὰ ἐξασκῶσι βεβαίως ἐπ' ἀλλήλων εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν, ἀμιλλώμενοι καὶ ἐνθαρρυνόμενοι ἀμοιβαίως· ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ὑπάρχουσι πολλοὶ δισταγμοί. Ὄχι διότι ὁ νοῦς τῆς νεανίδος εἶνε ἧττον ἱκανὸς ἀπὸ τοῦ τοῦ νεανίου πρὸς ἐκμάθησιν τῶν ἑλληνικῶν ἢ τῶν μαθηματικῶν· ἡ δοκιμασία ἐγένετο περὶ τούτου ἤδη ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις καὶ τὰ συμπεράσματα εἰσὶ πληρέστατα πειστικά. Πρέπει ὅμως νὰ ἐξετάσωμεν ἂν τὰ μαθήματα ταῦτα εἶνε τὰ καταλληλότατα διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῆς νεανίδος περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῆς ὡς γυναικός, ἤτοι τῆς διευθύνσεως τοῦ οἴκου καὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων της.

Ἀληθῶς εἰπεῖν, τοιοῦτό τι δὲν τολμῶσι νὰ ὑποστηρίξωσιν οἱ Ἀμερικανοὶ παιδαγωγοί· δὲν ἐξετάζουσιν ὅμως τὸ πρᾶγμα ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπόψεως. «Δὲν πρόκειται, λέγουσι, νὰ ἐξετάσωμεν, ἐὰν ἡ γυνὴ πράττῃ καλῶς διδασκομένη ὅ,τι διδάσκονται καὶ οἱ ἄνδρες. Ἔχει δικαίωμα νὰ τὸ πράττῃ, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ. Ἡμεῖς ἀνοίγομεν τὸ σχολεῖον· εἰς αὐτὴν ἀπόκειται νὰ εἰσέλθῃ ἐὰν θέλῃ. ***Πρόκειται περὶ τοῦ δικαιώματος καὶ οὐχὶ περὶ τῆς ὀρέξεώς της.***»

Ὁ σεβασμὸς οὗτος τοῦ ἀτομικοῦ δικαιώματος ἐνέχει τι τὸ χαρακτηριστικὸν καὶ τὸ ἐξόχως τιμητικόν. Δυνάμει τοῦ αἰσθήματος τούτου ὁ παῖς ὁ ἐπιθυμῶν ν' ἀποκτήσῃ ἰδιαίτερον εἶδος ἐκπαιδεύσεως καὶ μὴ εὑρίσκων πρόχειρον τὸ πρὸς διδασκαλίαν αὐτῆς κατάλληλον ἵδρυμα, δύναται νὰ φοιτᾷ εἰς παρθεναγωγεῖον καὶ τἀνάπαλιν[1]. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐκ τούτου τὸ περὶ τῶν μικτῶν σχολείων ζήτημα ὁριστικῶς λύεται. Καλὸν εἶνε νὰ συσπουδάζωσιν αἱ νεανίδες μετὰ τῶν νέων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ὑποχρεῶνται εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν αὐτῶν μαθημάτων. Τοιοῦτος δὲ καταναγκασμὸς ἐξασκεῖται ἐν τινι μέτρῳ, ἀφοῦ μεταξὺ τῶν ὑποχρεωτικῶν μαθημάτων τοῦ σχολείου καταλέγονται καὶ τὰ λατινικὰ καὶ ἡ τριγωνομετρία, ἡ νεᾶνις δὲ δὲν εὑρίσκει πρόχειρον δημόσιον σχολεῖον, ἔνθα νὰ ἐπικρατῇ ἀλλοῖον σύστημα. Ἡ καλλιτέρα λύσις θὰ ἦτο ἴσως νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τοῖς κοινοῖς σχολείοις μαθήματά τινα ἰδιαίτερα δι' ἕκαστον φῦλον, εἰς τρόπον ὥστε ἕκαστον αὐτῶν ν' ἀποκτᾷ τὴν ἁρμόζουσαν ἐκπαίδευσιν.

Ἐν τούτοις περὶ τούτου δὲν φαίνονται πολὺ μεριμνῶντες οἱ Ἀμερικανοί. Τινὲς αὐτῶν μόνον ἀνησυχοῦσι μήπως ἡ ὑγεία τῶν νεανίδων πάθῃ ἐν τῇ ἀναγκαίᾳ αὐτῶν ἀμίλλῃ πρὸς τοὺς ἄρρενας συμμαθητάς. Διότι ἀληθῶς μὲν κατορθοῦσι νὰ ἐξισῶνται, πολλάκις δὲ καὶ νὰ ὑπερβαίνωσι τοὺς ἄρρενας ἐν τῇ σπουδῇ, ἀλλ' ἄρά γε τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς ὑπερβολικὴν μελέτην, εἰς νευρικὴν καὶ βλαβερὰν ὑπερδιέγερσιν, ἥτις ἔχει ἀξιοθρήνητα κατόπιν ἐπακόλουθα; Δὲν πρέπει δὲ ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν αἰτίαν ταύτην ἡ ἐπιδείνωσις τῆς ὑγείας τῶν Ἀμερικανίδων; Τὰ ζητήματα ταῦτα ἔθηκε πρῶτος πρό τινων ἐτῶν ὁ δόκτωρ Κλάρκε, ἐπελήφθησαν δὲ αὐτοῦ μετὰ ταῦτα πολλοὶ τῶν διακεκριμένων παιδαγωγιολόγων. Ὁ κ. Τεύτεβεργ, ὁ ἐν Ἁγίῳ Λουδοβίκῳ δεύτερος ἐπόπτης, μοὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἀπέκλινε μὲν ὑπὲρ τοῦ συστήματος τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ πλείστους ὅσους λόγους, ἀλλ' ὅμως ὁ λόγος ὁ φυσιολογικὸς τὸν ἔπειθε νὰ κηρυχθῇ ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου. Ὁ κ. Γουλιέλμος Μαδερ, μέλος τῆς ἐπὶ τῆς Ἀγωγῆς Βασιλικῆς ἐν Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ Ἐπιτροπῆς, εὑρισκόμενος ταυτοχρόνως μετ' ἐμοῦ ἐν Ἁγίῳ Λουδοβίκῳ, ἐξεπλήσσετο ἰδίως ἐκ τῆς ὠχρᾶς, καχεκτικῆς, ἀσθενικῆς ὄψεως τῶν Ἀμερικανίδων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν εὔρωστον ὑγείαν τῶν νεαρῶν Ἀγγλίδων, ἀπέδιδε δὲ τὴν διαφορὰν κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Ὁμολογῶ ὅτι δὲν πιστεύω ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ μελέτη εἶνε ἡ κυριωτέρα ἀφορμὴ τῆς θλιβερᾶς καταστάσεως τῆς ὑγείας τῶν ἐν Ἀμερικῇ γυναικῶν. Ἂν θεωρηθῇ ὑπερβολικὴ ἡ μελέτη τῶν ἐν Ἀμερικῇ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, πῶς πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ τῶν ἡμετέρων; Μὴ λησμονῶμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ δημοτικῷ καὶ ἐν τῷ διαμέσῳ, πολλάκις δὲ καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ σχολείῳ, ἡ *ἐπιβεβλημένη* ἐν ταῖς παραδόσεσι φοίτησις δὲν διαρκεῖ πλέον τῶν πέντε ὡρῶν καθ' ἑκάστην, ἡ δὲ κατ' ἀρέσκειαν μελέτη δὲν παρατείνεται πολὺ περισσότερον. Ἐν τῷ διδασκαλείῳ ἀπαιτεῖται καὶ ἡ κατ' ἰδίαν ἄσκησις, ἀλλὰ κατὰ τρόπον οὐδόλως καταναγκαστικόν. Ἐν Ἁγίῳ Λουδοβίκῳ, λόγου χάριν, παρεκτὸς τῆς πενταώρου ἐν τῷ σχολείῳ ἀκροάσεως (περιλαμβανούσης καὶ 40 λεπτὰ ἀτομικῆς μελέτης) αἱ μαθήτριαι ὀφείλουσι νὰ καταγίνωσι καὶ κατ' ἰδίαν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἢ δύο ὥρας, πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πάσης ὑπερβολικῆς κοπώσεως, παρακαλοῦνται αἱ ἴδιαι νὰ σημειῶσι τὸν καταναλισκόμενον παρ' αὐτῶν εἰς τὴν μελέτην χρόνον[1],

[1] Εἶνε γεγονός, περὶ οὗ ὑπάρχουσι πολυαριθμότατα παραδείγματα.

[1] Ἀρκοῦνται εἰς τὴν ἁπλῆν διαβεβαίωσιν, ὡς συνηθίζεται ἐν πάσῃ περιστάσει εἰς τὴν Ἀμερικήν.

ἐὰν δὲ οὗτος θεωρηθῇ μακρός, γίνεται ἡ δέουσα εἰς τοὺς καθηγητὰς παρατήρησις. Πρόδηλον ἄρα ὅτι διὰ τοῦ συστήματος τούτου δὲν καταβάλλεται ἡ ὑγεία τῆς νεάνιδος, ἀφοῦ μάλιστα δέον ν' ἀφαιρεθῇ ἐκ τῆς πενταώρου διαρκείας τῶν παραδόσεων τὸ ἀφιερούμενον εἰς τὴν γυμναστικὴν ἐκ δέκα λεπτῶν διάλειμμα καὶ ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι μέρη τινὰ τοῦ προγράμματος τῶν μαθημάτων, ὡς φέρ' εἰπεῖν ἡ ἰχνογραφία, δὲν ἀπαιτοῦσι μεγάλην ἐξόδευσιν καὶ ἔντασιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΒΙΣΜΑΡΚ

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1862 ἡ σύγκρουσις τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων διετέλει εἰς τὸ ἔπακρον τῆς ἀκμῆς. Τῇ 11ῃ τοῦ μηνὸς τούτου μετὰ ἑπταήμερον συζήτησιν ἡ μόλις ἐκλεγεῖσα πρωσσικὴ Βουλὴ ἀπέρριψε τὸν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὑποβληθέντα αὐτῇ στρατιωτικὸν προϋπολογισμόν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ βασιλεὺς ἀπήντησεν εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς Βουλῆς δι' ἀποφάσεως, ἥτις ἔφερε φύσιν πραξικοπήματος. Ἡ ἐπίσημος ἐφημερὶς τοῦ Κράτους ἐδήλωσε τὴν ἑσπέραν τῆς 11ης Σεπτεμβρίου ὅτι ὁ Βασιλεύς, ἀποδεχθεὶς τὴν παραίτησιν τοῦ ὑπουργείου Ὀενλόε, διώρισεν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ πρόεδρον προσωρινὸν τοῦ ὑπουργείου, τὸν τέως ἐν Παρισίοις πρέσβυν του Ὄθωνα Βίσμαρκ.

Οὕτω κατὰ πρῶτον ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν ὁ Βίσμαρκ, ἔκτοτε χαίρων φήμην ἀνθρώπου τρέφοντος ἄγαν ἀντιδραστικὰ καὶ μισελεύθερα φρονήματα. Ὁ προκάτοχος τοῦ Γουλιέλμου Α' Φρειδερῖκος Γουλιέλμος Δ' εἶχε διστάσει νὰ εἰσαγάγῃ τῷ 1849 εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸν ἄνδρα ὡς ἐκ τοῦ βιαίου αὐτοῦ χαρακτῆρος, ὁ δὲ τότε πρίγκιψ Γουλιέλμος τὸν ἐθεώρει ὡς ἐχθρὸν τῆς Γερμανικῆς ἑνότητος. Μόνη ἡ ἀπόγνωσις ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν περὶ παραιτήσεως σκεπτόμενον ἡγεμόνα νὰ ἀναθέσῃ τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν ἐγνωσμένον ὡς βίαιον, ἀπτόητον καὶ ἀποφασιστικὸν ἄνδρα.

*

Λέγεται δ' ὅτι τοῦ πρωθυπουργικοῦ χρίσματος τοῦ Βίσμαρκ εἶχε προηγηθῆ συνάντησις τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἀνακτορικῷ κήπῳ. Ὁ βασιλεὺς τῷ ἐνεχείρισε τότε πρὸς ἀνάγνωσιν ἔγγραφον. Ὁ τέως ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴς μετ' ἐκπλήξεως ἀνέγνω τὸ ἔγγραφον, δι' οὗ ὁ βασιλεὺς παρῃτεῖτο τὸ στέμμα χάριν τοῦ υἱοῦ του Φρειδερίκου, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ κυβερνᾷ ἕνεκα τῆς πρὸς τὴν Βουλὴν συγκρούσεως· ὤφειλεν ἢ νὰ παραιτηθῇ ἢ νὰ προβῇ εἰς πραξικόπημα, καταργοῦν τὸ Σύνταγμα. Ὁ Βίσμαρκ, ἀναγνοὺς τὸ ἔγγραφον, εἶπεν ἐν συγκινήσει: «Ἐν Πρωσσίᾳ δὲν ἔπρεπε νὰ καταντήσωσι τὰ πράγματα εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον.» Τότε ὁ βασιλεὺς τὸν ἠρώτησεν ἂν ἠδύνατο νὰ κυβερνᾷ χωρὶς πλειονοψηφίας ἐν τῇ Βουλῇ καὶ χωρὶς στρατιωτικῶν προϋπολογισμῶν, ἐγκρινομένων ὑπὸ ταύτης. Τοῦ Βίσμαρκ καταφατικῶς ἀπαντήσαντος, ὁ βασιλεὺς κατέλιπε τὸ περὶ παραιτήσεως σχέδιον καὶ προέβη εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ ὑπουργείου.

*

Αἱ προσωνυμίαι διὰ τῶν ὁποίων ἐτιτλοφορεῖτο ὁ Βίσμαρκ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων, ἅμα ὡς ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν:

Κωμαστὴς ἀρχοντίσκος.
Κενὸς δοξοθήρας.
Ἀποθεωτὴς τοῦ Ναπολέοντος.
Ἐξαφανιστὴς τῶν πόλεων.

Τὸ τελευταῖον, διότι ἔν τινι ἀγορεύσει αὐτοῦ εἶχε κηρυχθῆ κατὰ τῆς ὑπάρξεως τῶν μεγαλοπόλεων, ὡς διηνεκῶν ἑστιῶν τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπαναστάσεων.

*

Τὰ περίφημα λόγια του, ἀπὸ τοῦ βήματος, ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του ἐν τῇ κυβερνήσει:

«Ἡ Πρωσσία πρέπει νὰ συμπήξῃ τὰς δυνάμεις αὐτῆς διὰ τὴν κατάλληλον στιγμήν, ἥτις ἐπῆλθεν ἄλλοτε ματαίως. Τῆς Πρωσσίας τὰ ὅρια, ὅπως ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ τῆς Βιεννάιας συνθήκης, δὲν εἶνε εὐνοϊκὰ διὰ τὴν ὀργανικὴν ἑνότητα τοῦ Κράτους. Οὐχὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἀποφάνσεων τῶν πλειονοψηφιῶν λύονται τὰ μεγάλα ζητήματα τοῦ παρόντος χρόνου, ἀλλὰ δι' αἵματος καὶ σιδήρου.»

*

Ἡ κατὰ τοῦ Βίσμαρκ φονικὴ ἀπόπειρα.

Ἐτολμήθη τῇ 25 Μαΐου 1866, ὅτε διετέλει ἐν ἀκμῇ ἡ καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν ἀντιπολίτευσις κατὰ τοῦ Βίσμαρκ, ὑπό τινος νεανίου Καρόλου Κών. Ὥρᾳ 7ῃ ἑσπερινῇ, ὅτε ὁ πρωθυπουργὸς ἐπέστρεφεν ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὴν κατοικίαν του, δὶς ἐκ τοῦ πλησίον ὁ Κὼν ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ διὰ πολυκρότου. Ἀλλ' ὁ Βίσμαρκ μετὰ τὸν δεύτερον πυροβολισμὸν ὥρμησε καὶ συνέλαβε τὸν φονέα· ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν τὸν συνελάμβανεν ἐκ τῆς δεξιᾶς χειρός, ἔγινε τρίτη ἐκπυρσοκρότησις καὶ ὁ Βίσμαρκ ἐλαφρῶς ἐπλήγη κατὰ τὸν δεξιὸν ὦμον. Ἀλλ' ὁ φονεὺς ἐκράτησε τὸ ὅπλον διὰ τῆς ἀριστερᾶς, καὶ δὶς ἔτι ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ· ἡ πρώτη σφαῖρα διεπέρασε τὸν ἐπενδύτην αὐτοῦ, ἡ δευτέρα ἐπλήγωσεν ἀκινδύνως ὅλως τὴν πλευράν του.

Ἀλλ' οὐδ' ἡ φονικὴ αὕτη ἀπόπειρα, οὐδὲ ἡ ὡς ἐκ θαύματος διάσωσις ἐμετρίασαν ἐν τῇ φιλελευθέρᾳ Γερμανίᾳ τὴν κατὰ τοῦ Βίσμαρκ ἀγανάκτησιν.

*

Τὸ πρῶτον ἀπήλαυσεν ὁ Βίσμαρκ τῶν ἡδυτήτων τῆς δημοτικότητος κατὰ τὸν Αὐστροπρωσσικὸν πόλεμον, τῇ 17ῃ Ἰουνίου 1866, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν παρεδίδετο σύμπας ὁ Ἀννοβερανὸς στρατὸς εἰς τοὺς Πρώσσους, οἵτινες εἶχον ἤδη κερδήσει πολλὰς νίκας κατὰ τῶν Αὐστριακῶν. Ἡ εἴδησις ἐνέπλησε χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ τοὺς κατοίκους τοῦ Βερολίνου. Μέγα πλῆθος παρήλασε πρὸ τῆς κατοικίας

τοῦ Βίσμαρκ, ὅστις ἐδημηγόρησε πρὸς αὐτό, ἐν μέσῳ ζωηροτάτων ἀνευφημιῶν.

Ἰσχυροτάτην δ' ἔκλαμψιν ἔσχεν ἡ δημοτικότης του κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἑβδομηκονταετηρίδος του, τῇ 1 Ἀπριλίου 1885. Τὰ δῶρα, ἅτινα κατ' αὐτὴν ἔλαβεν, εἶνε μυθώδη. Ὁ γενικὸς προκληθεὶς ἔρανος ἀπέφερε τὸ ποσὸν 2,400,000 μάρκων.

*

Εἰς λεύκωμα κυρίας ὁ Μόλτκε εἶχε σημειώσει τὰ ἑξῆς: «Τὸ ψεῦδος παρέρχεται — ἡ ἀλήθεια μένει.» Κάτωθεν αὐτῶν ὁ Βίσμαρκ ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα: «Ἀλήθεια, σημαία αἰωνία, κυματίζεις καὶ πέραν τοῦ τάφου. Ἀλλὰ τὸ ψεῦδος εἶνε ἰσχυρότερόν σου· οὐδ' ὁ Μόλτκε ἀσφαλὴς νικητής του.»

Εἰς ἕτερον λεύκωμα ἐσημείωσε τὸ ἑξῆς:

«Ὑπηρετῶν τὴν πατρίδα ἀναλίσκομαι.»

ΠΡΟΣΦΙΛΗ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ὁ Πλούταρχος ἦτο ὁ ἀγαπητὸς συγγραφεὺς τοῦ Μονταινίου, τοῦ Σαικσπήρου, τοῦ Ἀλφιέρη, τοῦ Φραγκλίνου, τοῦ Ἐρρίκου Δ', τοῦ Ναπιέρ.

Προσφιλῆ βιβλία τοῦ Μίλτωνος ἦσαν ὁ Ὅμηρος, ὁ Ὀβίδιος καὶ ὁ Εὐριπίδης.

Ὁ διάσημος ἄγγλος πολιτικὸς Βοῦρκε ἀνεγίνωσκε συνεχῶς Δημοσθένη καὶ Μίλτωνα καὶ τὰς «Νύκτας» τοῦ Γιούγκ.

Ὁ Δάντης μεταξὺ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἐπροτίμα τὸν Βιργίλιον.

Ὁ Κορνήλιος τὸν Λουκάνιον.

Ὁ Σίλλερ τὸν Σαικσπῆρον.

Ὁ Γκαῖτε ἠγάπα ἰδιαιτέρως τὰ Ἠθικὰ τοῦ Σπινόζα.

Ὁ Μέγας Φρειδερῖκος τῆς Πρωσσίας ηὐνόει τὰ συγγράμματα τῶν γάλλων συγγραφέων Ρουσσώ, Βολταίρου, Φλερύ, καὶ τοῦ ἄγγλου Λόκε.

Ὁ γερμανὸς στρατάρχης Βλύχερ ἐγκόλπιον ἀνάγνωσμα εἶχε τὸν Μεσσίαν τοῦ Κλόπστοκ.

Τοῦ Ναπολέοντος ὁ ἀναγνωστικὸς κύκλος ἦτο εὐρύτατος, ἀλλ' ἐν αὐτῷ πρωτεύουσαν θέσιν κατεῖχον τὰ ποιήματα τοῦ Ὀσσιανοῦ καὶ ἡ Ἰλιὰς τοῦ Ὁμήρου.

Ὁ Ἔρασμος ἀνεγίνωσκε συνεχῶς τὸν Κικέρωνα.

Ψ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Διατήρησις θηραμάτων.

Λαγωοὶ καὶ ἄλλα θηράματα διατηροῦνται ἐπὶ πολὺ ἂν τεθῶσι νωπὰ ἔτι ἐντὸς κιβωτίου ἀχύρου ἢ παραχωθῶσιν ἐντὸς σίτου.

Ὁ σίελος τῶν γάτων.

Ὁ σίελος τῶν γάτων εἶνε δηλητηριώδης, ὡς περιέχων πλῆθος βακτηριδίων. Διὰ τοῦ σιέλου γάτων ἐμβολιασθέντες κόνικλοι ἀπέθανον ἐντὸς 24 ὡρῶν. Ἑπομένως καλὸν εἶνε ν' ἀποφεύγῃ τις τὰ φιλήματα τῶν γάτων.

Κηλῖδες κυανῆς μελάνης.

Ἀφαιροῦνται νωπαὶ ἔτι ἀπὸ τοῦ δαπέδου, ἂν βραχῇ τοῦτο δι' ἰσχυροῦ οἰνοπνεύματος καὶ τριβῇ κατ' ἐπανάληψιν δι' ὑφάσματος.

Καθαρισμὸς φιαλῶν.

Φιάλαι ἐξ ἐλαίου καθαρίζονται ἂν τεθῇ ἐντὸς αὐτῶν στάκτη καὶ ψυχρὸν ὕδωρ βρασθῶσι δὲ οὕτω ἐντὸς χύτρας πλήρους ὕδατος ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ κατόπιν ἀφοῦ ψυχρανθῶσι πλυθῶσι διὰ σάπωνος καὶ καθαροῦ ὕδατος.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μικρὰ ζητήματα

— Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονται ἐξ ἴσου τὰς ἀλγηδόνας τοῦ σώματος;

Ὄχι, ὑπάρχει διαφορά, σημαντικὴ πολλάκις μεταξὺ τῆς εὐαισθησίας δύο ἀνθρώπων. Αἱ γυναῖκες ἐν γένει ἀντέχουσι πλειότερον εἰς τοὺς σωματικοὺς πόνους, ὡς παρετηρήθη ὑπὸ πλείστων χειρουργῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὀδυνηρῶν ἐγχειρήσεων.

— Εἰς τί ἀποδίδεται ἰδίως ἡ μακροβιότης;

Ἐξ ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων παρατηρήσεων συνάγεται ὅτι ἡ μακροβιότης ἐξαρτᾶται μὲν ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε κληρονομική, διότι ὅπου εἷς μακρόβιος ἐκεῖ καὶ ἄλλοι πρόγονοι ἢ πλάγιοι συγγενεῖς ἢ ἀπόγονοι αὐτοῦ μακρόβιοι εὑρέθησαν.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἐμφανίσεις καὶ ἐπάνοδοι κομητῶν.

Ἀνεμένετο κατ' αὐτὰς μετὰ συγκινήσεως ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων ἡ 27η ἐπάνοδος τοῦ κομήτου Ἔγκε.

Ὁ κομήτης οὗτος ἀνεκαλύφθη τῷ 1818 ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τῆς Μασσαλίας ὑπὸ τοῦ γάλλου ἀστρονόμου Πόνς, ὅστις ἤρχισε τὸ στάδιόν του ὡς θυρωρὸς ἐν τῷ εἰρημένῳ ἱδρύματι. Ὠνομάσθη δὲ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἀστεροσκοπείου, ὅστις ἀνεκάλυψε τὰς περιόδους του καὶ προεῖπε τὴν δευτέραν ἐμφάνισίν του τῷ 1822, τρία ἔτη καὶ τέσσαρας μῆνας μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ. Ἔκτοτε ὁ κομήτης οὗτος ἐπιστρέφει ἀκριβέστατα, κατὰ χρονικὰ διαστήματα τὰ ὑποδειχθέντα ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Τελευταία του ἐμφάνισις ἦτο τῷ 1895.

Ἤδη ἐτηλεγραφήθη πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων ὑπό τινος ἐν Καλιφορνίᾳ ἀστρονόμου ὅτι ὁ κομήτης Ἔγκε ἐθεάθη παρὰ τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Σκορπίου. Εἶνε ἀρκούν-

τως λαμπρὸς καὶ τὰ μάλιστα ταχὺς ὁ δρόμος του. Ἠλπίζετο ὅτι θὰ καθίστατο ὁρατὸς διὰ γυμνῶν ὀφθαλμῶν, ὡς κατὰ τὸ 1895 ἐν τῇ μεγίστῃ ἐντάσει τῆς λάμψεως αὐτοῦ. Ἡ ἑστία του ἐκτείνεται ἀπὸ Ἑρμοῦ μέχρι Διός.

Πλὴν αὐτοῦ, καὶ ἄλλος κομήτης, δραστηρίως ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων καταζητούμενος, ἀνευρέθη, πρὸς μεγάλην αὐτῶν ἀγαλλίασιν. Εἶνε οὗτος ὁ τοῦ Βόλφ, ἀναφαινόμενος ἀνὰ ἑπταετίαν. Τριῶν κομητῶν ἀνεμένετο ἡ ἐμφάνισις κατὰ τὸ 1898, καὶ οἱ τρεῖς ἐπεφάνησαν εἰς τὰ μέρη ὅπου ἀνεμένοντο, πρὸς μεγάλην ἱκανοποίησιν τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ παραγωγὴ τοῦ ἐρίου.

Ἡ παραγωγὴ τοῦ ἐρίου ἀνὰ τὸν κόσμον ἅπαντα δύναται νὰ ὑπολογισθῇ κατ' ἔτος εἰς 800 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων, ἀξίας τριῶν δισεκατομμυρίων φράγκων. Ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία παράγουσιν 75 χιλιόγραμμα ἐρίου, ἀξίας 600 ἑκατομμυρίων φράγκων.

Εἰς τὸ Εὔελπι Ἀκρωτήριον τὰ ποίμνια παράγουσιν 15 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων ἐρίου, ἀξίας ἓξ ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐν Λαπλάτᾳ ὑπολογίζονται τοὐλάχιστον 100 ἑκατομμύρια προβάτων, παρέχοντα 50 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα ἐρίου, ἀξίας 250 ἑκατομμυρίων φράγκων. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κέκτηνται 50 ἑκατομμύρια πρόβατα, ἀλλ' ὅμως εἰς τὴν ἀμερικανικὴν βιομηχανίαν προμηθεύουσιν ἐλάχιστον ποσὸν μαλλίου, ἀναγκαζομένην νὰ εἰσάγῃ μεγάλας αὐτοῦ ποσότητας ἔξωθεν. Αἱ Ἰνδίαι, ἡ κεντρῴα Ἀσία καὶ ἡ Κίνα παρέχουσιν 150 ἑκατομ. χιλιογράμμων.

Ἡ Εὐρώπη ἔχει 200 ἑκατομ. πρόβατα, δίδοντα 200 ἑκατομ. χιλιογραμ. ἐρίου, ἀξίας 900 ἑκατομ. φράγκων. Τὸ Μαρόκον, ἡ Ἀλγερία, ἡ Τύνις παράγουσιν ἱκανὰς ποσότητας ἐρίου.

Ἐν Εὐρώπῃ ἡ Ρωσσία κατέχει τὴν πρώτην γραμμὴν μεταξὺ τῶν ἐριοπαραγωγῶν χωρῶν. Μετ' αὐτὴν ἔρχονται ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἱσπανία.

Ὁ χορός, ἡ μουσικὴ καὶ τὰ πτηνά.

Ἄγγλος φυσιοδίφης, ἐπὶ εἰκοσαετίαν σπουδάσας τὰ τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου ἐν τῇ Μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ, ἐδημοσίευσε περιεργοτάτας παρατηρήσεις περὶ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ὀρχηστικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ πτηνά.

Πάμπολλα εἴδη πτηνῶν, κατὰ τὸν Ἄγγλον ἐπιστήμονα, συνειθίζουν νὰ συνέρχωνται πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ μέρος διὰ νὰ παραδοθῶσιν εἰς εἶδός τι χοροδραματικῆς διασκεδάσεως. Τὰ μὲν ᾄλλουσι, τὰ δὲ συνοδεύουσι τὸ ᾆσμα δι' ἁρμονίας ἀκριβῶς εἰπεῖν ὀργανικῆς, παράγοντες διὰ τῶν πτερύγων των ρυθμικοὺς ἤχους ἀπιστεύτου ποικιλίας.

Ὡρισμένα εἴδη πτηνῶν συγκεντρούμενα κατὰ μεγάλας ὁμάδας διασκεδάζουν χορεύοντα καθ' ὁμίλους.

Ἀκροβατῶν κατορθώματα.

Νέος ἀκροβάτης ρῶσσος συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ μεταβῇ ἀπὸ Πετρουπόλεως εἰς Μόσχαν, εἰς διάστημα τριάκοντα ἡμερῶν, βαδίζων ὄχι διὰ τῶν ποδῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χειρῶν του, διανύων εἴκοσι βέρστια ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, καὶ ἀναπαυόμενος ἀνὰ πᾶν βέρστιον.

Αἱ ἀναφέρουσαι τὸ γεγονὸς τοῦτο ρωσσικαὶ ἐφημερίδες βεβαιοῦσιν ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἐπιτύχῃ τὸ διὰ τῶν χειρῶν ταξείδιον τοῦτο, ὁ ρῶσσος ἀκροβάτης προτίθεται νὰ μεταβῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπὸ Ρωσσίας εἰς Παρισίους κατὰ τὴν παγκόσμιον Ἔκθεσιν τοῦ 1900.

Ὁ μέσος ὅρος τῆς ζωῆς.

Τὸ διεθνὲς Ἰνστιτοῦτον τῆς στατιστικῆς συνέταξεν ἀξιοπερίεργον πίνακα, δεικνύοντα τὸν μέσον ὅρον τῆς ζωῆς ἀνὰ τὰς διαφόρους χώρας.

Κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς τῆς θνησιμότητος τοὺς σημειωθέντας ἐντὸς τῆς τελευταίας δεκαετοῦς περιόδου, ὁ μέσος ὅρος τῆς ζωῆς εἶνε πεντήκοντα ἔτη ἐν Σουηδίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ, καὶ μόνον τριάκοντα δύο ἔτη καὶ τέσσαρες μῆνες ἐν Ἱσπανίᾳ. Ἐν Γαλλίᾳ ὁ μέσος ὅρος τῆς ζωῆς εἶνε τεσσαράκοντα τρία ἔτη καὶ ἓξ μῆνες. Ἐν Πρωσσίᾳ τριάκοντα ἐννέα ἔτη καὶ εἷς μήν. Ἐν Ἀγγλίᾳ τεσσαράκοντα πέντε ἔτη καὶ τρεῖς μῆνες.

Ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων συνάγεται ὅτι λίαν δύσκολον ἀπόκτημα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἡ μακροβιότης.

Ἡ δύναμις τοῦ αἵματος.

Κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ διασήμου γερμανοῦ ἰατροῦ Κὼχ καὶ τῶν ἄγγλων ἰατρῶν Ἔουαρτ καὶ Κάρπεντερ τὸ αἷμα τῶν τε ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῴων, τῶν ἀποθανόντων ἐκ μολυσματικῶν νόσων, δύναται νὰ ἀποξηρανθῇ, νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ ἔτη καὶ μετὰ τὴν λῆξιν ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος νὰ μεταδώσῃ αὖθις τὰ αὐτὰ εἴδη τῶν νόσων τὰ προκαλέσαντα τοὺς θανάτους τῶν ἐξ αὐτῶν παθόντων· καὶ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν εἰς κόνιν ἐντὸς ἰγδίου μετατροπὴν τοῦ ἀποξηραθέντος αἵματος, καὶ τὴν ὑποβολὴν αὐτοῦ εἰς ὡς οἷόν τε ταπεινὴν θερμοκρασίαν, φυσικήν τε καὶ τεχνητήν.

Ὥστε μετὰ τὴν περίφημον «φωνὴν τοῦ αἵματος» τῶν παλαιῶν ψυχολόγων ἔχομεν, ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης βεβαιουμένην, τὴν δύναμιν τοῦ αἵματος, ὄχι ὀλιγώτερον θαυμαστήν.

Αἱ μακροβιότητες τῶν γάτων.

Κατὰ τὰ γενικῶς παραδεδεγμένα, τὸ ἀνώτατον ὅριον τῆς ζωῆς τῶν γάτων εἶνε δώδεκα ἔτη· ὑπάρχουσι μάλιστα καὶ τινες διανύσαντες ἐν τῇ ζωῇ δεκαὲξ ἔτη.

Ἐν τούτοις διαφημίζεται ἤδη ἐν τῷ ζωϊκῷ κόσμῳ γάτα τις, ἡ ὁποία, γεννηθεῖσα τῷ 1868, ἀριθμεῖ ἤδη σεβαστὴν ἡλικίαν τριάκοντα χρόνων.

Μέχρι τοῦ 1892 ἔτικτε κανονικῶς· ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν τέκνων της ὑπερέβη τὰ διακόσια. Μέχρι τοῦδε ὁ μαθουσάλας οὗτος τῶν γάτων ἔχει καλῶς εἰς τὴν ὑγείαν του, ἀλλὰ τοῦ ὑπολείπονται τέσσαρες μόνον ὀδόντες.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ — 1937